*На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...*
Якуб КОЛАС

№ 79 (4331)

5 кастрычніка 2018 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

Народная Воля

спецвыпуск

БЛІЦ

Аляксандр Лукашэнка распарадзіўся адмяніць «начны сухі закон», які ў якасці эксперыменту быў уведзены з 1 кастрычніка ў Мінску і некаторых райцэнтрах. Хоць такая мера паспяхова дзейнічае ў шэрагах цывілізаваных краін. Аргумент кіраўніка дзяржавы: змагацца з алкагалізмам трэба не забаронамі, якія могуць прывесці да росту ценявога рынку і крымінальнай сферы. А якое меркаванне на гэты конт у грамадства?

«Начны сухі закон» — мера разумная ці малаэфектыўная?

Леанід СПАТКАЙ, лётчык, палкоўнік у запасе:

– Забарона нічога не дасць. Не прадавалі ў нас гарэлку падчас жніва – і што? На вёсцы сталі менш піць? Не так трэба вытраўляць гэтую згубную звычку. Тым больш забарона можа падштурхнуць да распаўсюджвання кантрафакту, асабліва ва ўсходніх рэгіёнах, на мяжы з Расіяй, адкуль і будуць вазіць сурагат. А гэта – алкагольныя атручванні, гэта – смерці.

На мой погляд, праблему алкагалізацыі народа трэба вырашаць па-іншаму. Паляпшаць культуру, у тым ліку і пітва, і павышаць узровень жыцця – тады і піць будуць меней.

Вольга МЫЧКО, дэпутат Палаты прадстаўнікоў, член Пастаяннай камісіі па ахове здароўя, фізічнай культуры, сямейнай і маладзёжнай палітыцы:

– Алкагалізацыя – вельмі сур'ёзная праблема для нашага грамадства і, на жаль, сёння ў краіне няма добрай стратэгіі, як з гэтай з'явай змагацца…

Чаму не атрымліваецца адвучыць беларусаў піць? Усе ведаюць, што ў прыродзе няма абсалютнага вакууму, любая прастора заўсёды запоўнена. Так і ў жыцці – любы вакуум трэба чымсьці запаўняць. Калі лічыш, што ты ў тупіку, што зарплата маленькая, а начальнік дрэнны, што ўсё кепска і пачынаеш набалелыя праблемы «глушыць» алкаголем, дык гэта – ад ляноты і адсутнасці адказнасці за сваё жыццё і за сваіх родных. Нам трэба задумацца, як змяніць сітуацыю, погляды людзей, якія, заўважу, прывыклі да набору нейкіх гарантый: дзяржава абавязана – і ўсё! Але давайце адыдзем ад слова «дзяржава», давайце паглядзім на саміх сябе. Паважаю Джона Кенэдзі, які казаў: не пытайся, што твая краіна зрабіла для цябе, пытайся, што ты можаш зрабіць для краіны.

Аляксей ДУДАРАЎ, драматург:

– Той, хто не п'е днём, не будзе піць і ноччу, а хто п'е днём – знойдзе гэтую атруту і ноччу. Адзінае, што калі ён будзе набываць гарэлку ў гандлёвых кропках, якія маюць ліцэнзію і адказваюць за тое, што прадаюць, – гэта ўсё ж такі нейкая бяспека.

А калі разглядаць праблему больш шырока, то, на мой погляд, самае галоўнае ў барацьбе з п'янствам – гэта самавыхаванне. Мы не верым у Бога. А злоўжыванне алкаголем – гэта грэх. Там, дзе Бог, там няма п'яніц.

Вольга АНДРЭЕВА, псіхолаг:

– У нас гэтая праблема выходзіць у палітычную плоскасць. Напрыклад, у Нямеччыне ні адзін гастраном не працуе ў нядзелю, і ніхто гэтае абмежаванне не пераводзіць у палітыку.

Ноччу за алкаголем ідзе толькі той, каму не хапіла, і ствараць асобную інфраструктуру для такіх людзей, на мой погляд, няправільна. Усе тлумачэнні, што на рынку з'явіцца шмат сурагату, асабіста для мяне не пераканаўчыя. Хто будзе купляць няякасную прадукцыю? Чалавек з мазгамі гэтага рабіць не стане, таму што гэта згуба для здароўя. А тым, каму напляваць на сябе, яны і без начнога продажу алкаголю п'юць усё, што трапляецца.

Лідзія Хмялеўская, пенсіянерка:

– Рацыянальнае зерне ёсць і ў нейкіх забаронах, і ў словах прэзідэнта. На мой погляд, калі ўжо і ўводзіць абмежаванні, то як у Скандынавіі – прадаваць алкаголь вельмі дорага. А для тых, хто зарабляе самагонам ці самаробным вінам, увесці вельмі строгую крымінальную адказнасць.

Ігар МЕЛЬНІКАЎ, гісторык:

– Я чалавек, які вельмі далёкі ад алкаголю, але супраць любых забарон на продаж яго. Аднак пры гэтым нашай дзяржаве трэба падумаць над тым, як адцягнуць звычайнага беларуса ад бутэлькі. У чалавека павінен быць стымул да радасці: добрая работа, цікавае хобі (якое таксама вынікае з заробку), нармальныя жыллёвыя ўмовы… Але калі чалавек бярэ бутэльку, каб збегчы ад цяжкай рэчаіснасці, то гэта лечыцца не забаронамі і спортам, а паляпшэннем умоў жыцця.

Ірына НАРЭЙКА, мастак:

– У дадзеным выпадку падтрымліваю пазіцыю кіраўніка дзяржавы. Забаронамі нічога не даб'ешся. Лепш піць нармальны напой, чым прыбягаць да нейкага дэнатурату.

Анастасія ФАЛЬКОВІЧ, дызайнер адзення:

– Яшчэ да адмены Аляксандрам Лукашэнкам «начнога сухога закона» дабіралася дадому на таксі, і кіроўца распавядаў, што цяпер у яго выручка будзе значна большая, таму што павялічыцца продаж спіртных напояў. Расказваў, як ноччу алкашы выскокваюць на дарогу за бутэлькай і нават не просяць рэшту…

Я жыву ў Серабранцы, начнікоў там няма, але ёсць бабулі, якія заўсёды гатовы прадаць бутэлечку тым, каму карціць выпіць. Так што з алкагалізмам трэба змагацца іншымі метадамі.

Марыя ЭЙСМАНТ.

МІНСК–НЬЮ-ЁРК

Уладзіміра Макея пачулі ў ААН

Міністр замежных спраў Беларусі выступіў у штаб-кватэры Арганізацыі Аб'яднаных Нацый з дакладам падчас мерапрыемства па тэме "Парадак дня ў галіне ўстойлівага развіцця да 2030 года як каталізатар змен праз партнёрства".

Пасяджэнне ў фармаце "круглага стала" было ініцыявана беларускім бокам па выніках рэгіянальнага форуму "Пабудова партнёрства ў падтрымку нацыянальных намаганняў у галіне ўстойлівага развіцця", які прайшоў у Мінску 21–22 лютага 2018 года.

СВАБОДА СЛОВА

Вердыкт Еўрапарламента

Учора Еўрапарламент прыняў чарговую рэзалюцыю, у якой адзначыў, што ў Беларусі працягвае пагаршацца сітуацыя са свабодай СМІ.

Еўрапарламент згадваеператрусы, якія адбыліся сёлета ў жніўні ў рэдакцыях tut.by і БелаПАН у сувязі са «справай БЕЛТА». Затрыманні журналістаў і рэдактараў па гэтай справе Еўрапарламент разглядае як неадпаведную меру і заклікае беларускія ўлады зняць з іх усе абвінавачанні. Таксама еўрапарламентарыі заклікаюць афіцыйны Мінск неадкладна спыніць блакіраванне сайта «Хартыя'97» на тэрыторыі краіны. Таксама Еўрапарламент ухваліў дзеянні ўрадаў Польшчы і Літвы па падтрымцы незалежных СМІ.

Дэпутаты Еўрапарламента заклікалі вызваліць беларускіх паліт-вязняў **Міхаіла Жамчужнага** і **Зміцера Паліенку** і выказалі шкадаванне ў сувязі з прысудамі кіраўнікам незалежнага прафсаюза РЭП **Генадзю Фядынічу** і **Ігару Комліку**.

спецвыпуск

Скажам НЕ смяротнаму пакаранню!

Традыцыйна з 5 па 10 кастрычніка ў Беларусі праходзіць Тыдзень супраць смяротнага пакарання. На гэты раз праваабаронцы і прыхільнікі адмены смяротнага пакарання маюць намер прыцягнуць увагу грамадскасці да ўмоў утрымання зняволеных у камерах смяротнікаў. Кампанія «Праваабаронцы супраць смяротнага пакарання ў Беларусі» прапануе наступную афішу мерапрыемстваў.

5 кастрычніка, Віцебск.

Фестываль «Рок за жыццё». Музыканты ў падтрымку ўвядзення мараторыя на смяротнае пакаранне (Re1ikt, «Разбітае сэрца пацана», Teleport і Nizkiz).

Бітлз-клуб «Чардачок», вул. Кастрычніцкая, 12. Пачатак у 20.00.

6 кастрычніка, Вішнева, Валожынскі раён.

Касцёл Найсвяцейшай Панны Марыі. Імша, прысвечаная Святому Аброзію Медзіяланскаму (340–397 гг.). Святы Аброзій вядомы тым, што выступаў супраць смяротнага пакарання.

Пачатак у 12.00.

7 кастрычніка, Мінск.

Фестываль «Рок за жыццё». Музыканты ў падтрымку ўвядзення мараторыя на смяротнае пакаранне (Nizkiz, «Петля Пристрастия», «Мутнаевока», SnopSnoŭ і Teleport).

Клуб RE:PUBLIC, вул.Прытыцкага, 62. Станцыя метро «Кунцаўшчына». Пачатак у 17.30.

8 кастрычніка, Мінск.

Паказ фільма «Забіванне камнямі Сараі М» на тэму смяротнага пакарання з абмеркаваннем і ўдзелам актывістаў кампаніі «Праваабаронцы супраць смяротнага пакарання ў Беларусі» і валанцёраў-праваабаронцаў.

Прастора PUNKT, вул. Кастрычніцкая, 23а. Пачатак у 19.00.

9 кастрычніка, Гомель.

Паказ фільма «Годная справа» па тэме смяротнага пакарання з абмеркаваннем і ўдзелам актывістаў кампаніі «Праваабаронцы супраць смяротнага пакарання ў Беларусі» і валанцёраў-праваабаронцаў.

Цэнтр беларускай мовы. вул. Працоўная, 7а, 2-і паверх. Пачатак у 19.00.

9 кастрычніка, Слуцк.

Паказ фільма «Змоўшчыца» па тэме смяротнага пакарання. Дыскусія і абмеркаванне з удзелам праваабаронцаў і актывістаў кампаніі «Праваабаронцы супраць смяротнага пакарання ў Беларусі» **Андрэя Палуды і Паліны Сцепаненка.**

Кафэ «Гном», вул. Уласаўца. 7А. Пачатак у 18.00.

10 кастрычніка, Мінск.

Прэзентацыя выставы «Кожны мае права ведаць свае правы». Відовішча з удзелам вядомай мастачкі і перформера **Таццяны Тур**. Перформанс, прысвечаны праблеме смяротнага пакарання, распавядзе аб пакутах родных і блізкіх асуджаных.

Амбасада Літоўскай рэспублікі, вул. Захарава, 68.

10 кастрычніка, Магілёў.

Форум-тэатр «Куля ад грамадства». *Цэнтр «Кола», зав. Чкалава, 16. Пачатак у 18:30.*

10 кастрычніка, Страсбург.

Выступленне праваабаронцы **Валянціна Стэфановіча** на тэму смяротнага пакарання ў Камітэце па прававых пытаннях і правах чалавека ПАСЕ Савета Еўропы.

Таксама ў гэты дзень праваабаронцы і актывісты правядуць на вуліцах рэгіянальных гарадоў Беларусі інфармацыйныя акцыі з нагоды Сусветнага дня супраць смяротнага пакарання.

P.S. *Нагадаем, што першы Тыдзень супраць смяротнага пакарання прайшоў у 2013 годзе ў межах кампаніі «Праваабаронцы супраць смяротнага пакарання ў Беларусі», якая распачалася ў 2009 годзе з мэтай спынення гэтага бесчалавечнага віду пакарання і далучэння нашай краіны да агульнаеўрапейскіх каштоўнасцяў. На жаль, Беларусь застаецца адзінай краінай у Еўропе і на постсавецкай прасторы, дзе выносяцца і прыводзяцца ў выкананне смяротныя прысуды.*

(Працяг на 5-й і 6-й стар.)

ФАКТ

Чем недовольны белорусы

Можно много говорить о качестве жизни, но, пожалуй, самым убедительным аргументом в споре, хорошо или плохо живется белорусам, будет статистика.

Недавно в журнале «Социологический альманах» были опубликованы некоторые результаты соцопроса, который проводил государственный Институт социологии НАН Беларуси. Из ответов следует, что больше всего нареканий у жителей страны вызывают жилищно-коммунальная сфера и здравоохранение, а справляться с жизненными сложностями помогают семья, друзья и деньги, а не закон и хорошее образование.

Распределение ответов на вопрос «Удовлетворены ли вы качеством услуг по месту вашего жительства?», %

Сфера услуг	Вариант ответа	
	да	нет
Здравоохранение	45,0	41,4
Образование	55,4	23,9
Пенсионное обеспечение	28,3	32,5
Жилищно-коммунальное обслуживание	38,7	43,3
Организация досуга и отдыха	45,5	30,0
Социальная защита	32,7	30,8
Объекты культуры (кинотеатры, библиотеки, музеи, театры и т.д.)	53,1	24,6
Общественный пассажирский транспорт	57,3	24,8

Распределение ответов на вопрос: «Что помогает бороться и справляться с жизненными проблемами и сложностями?»

Вариант ответа	%
Семья	78,5
Жизненный опыт	61,4
Деньги	61,2
Друзья	56,1
Деловые качества	41,1
Профессиональные знания, умения	39,2
Нравственные качества	38,8
Информированность	38,4
Вера в Бога	37,0
Личный авторитет, известность, репутация	36,9
Наличие нужных связей, знакомств	36,1
Наличие собственности	32,2
Хорошее образование	30,4
Занимаемая должность	23,8
Престиж профессии	21,4
Обращение к закону	21,1
Государство	17,5
Участие в политической жизни	10,5

СЛЫШАЛИ?

Для государственных телеканалов – гигантский медиацентр

В Минске задумали еще одну великую стройку – гигантский медиацентр для государственных телекомпаний и радиостанций. Министерство информации уже объявило конкурс на разработку архитектурной концепции медиацентра.

Медиацентр помимо помещений для редакций будет включать в себя несколько больших съемочных павильонов с высотой потолков до 17 метров, пресс-центр, кафе и бары.

Из прописанных условий конкурса получается, что общая площадь медиацентра превысит 50 тысяч квадратных метров. Причем основные площади будут разделены между четырьмя телекомпаниями. Можно предположить, что это будут БТ, ОНТ, СТВ и «Мир».

Архитекторы, отмечает портал naviny.by, оценивают приблизительную стоимость проекта в 250 миллионов долларов.

ГАЗЕТА – ЧЫТАЧЫ

Мацнеем разам з Вамі!

Так, шаноўныя чытачы, «Народная Воля» будзе пачуваць сябе больш моцнай, калі Ваша аўдыторыя значна пашырыцца.

Беларусь чакаюць лёсавызначальныя падзеі – чарговыя парламенцкія і прэзідэнцкія выбары. І адкуль, як не з нашай газеты, Вы зможаце чэрпаць праўдзівую і аб'ектыўную інфармацыю, з тым каб правільна вызначыць сваю грамадзянскую пазіцыю?

Разам мы вызначым будучае нашай роднай Беларусі! Разам мы паспрыяем узмацненню ролі «Народнай Волі» ў яе развіцці, у фарміраванні новай нацыянальнай супольнасці. Падпісацца на газету можна ў любы дзень у любым паштовым аддзяленні ці ў спецыялізаваным пункце «Белсаюздруку». Хто яшчэ не стаў падпісчыкам «Народнай Волі» – станьце, калі ласка.

Вы – з «Народнай Воляй», «Народная Воля» – з Вамі!

Народная Воля http://www.nv-online.info
5 КАСТРЫЧНІКА 2018 г.

НЕЗАВИСИМАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Борис ЖЕЛИБА, профессор, доктор экономических наук

Развод или дружба?

О переговорах правительства с МВФ по поводу выделения Фондом кредита в 3 млрд долларов уже было забыли, поскольку они отложены на неопределенное время. Недавно новый министр финансов вдруг напомнил в своем интервью, что Беларусь продолжит переговоры с МВФ в 2020 году. Основной лейтмотив объяснений правительства по поводу отказа Фонда выделить кредит – стороны не сошлись главным образом в темпах реализации «дорожной карты» реформ, в которой расписаны все ее основные шаги.

Напомним, что эксперты МВФ рекомендовали властям прежде всего разделить функции государства как собственника и регулятора. При этом МВФ не настаивал на скорой приватизации, а вел речь об изменении нынешней системы управления государственными предприятиями. Чтобы концерны и министерства не управляли непосредственно хозяйственной деятельностью предприятий, чтобы отраслевые органы занимались выработкой экономической политики в целом. К примеру, функции управления промышленностью передаются Министерству промышленной политики, а Госкомимущество будет управлять стратегически важными предприятиями. МВФ предлагает правительству Беларуси передать госпредприятия от министерств и госконцернов под управление единой структуры – Агентства по управлению госимуществом или мегахолдинга. С чем, естественно, не согласны профильные министерства и концерны. А главное, сам президент. Потому что предприятия обретут реальную хозяйственную самостоятельность. Намечено повысить статус Национального агентства инвестиций и приватизации. Оно должно заняться поиском стратегических инвесторов для приобретения контрольных пакетов государственных ОАО через их продажу на Белорусской валютно-фондовой бирже. Соответствующие документы в правительстве в свое время были подготовлены и требовали рассмотрения и утверждения на президентском уровне. Но этого пока не последовало.

Специалисты МВФ предложили отказаться от бесконечной бюджетной поддержки особенно крупных госпредприятий, от так называемого квазибюджетного финансирования, когда бюджет погашает им кредитные проценты, от директивного кредитования госпредприятий, когда банки выдают кредиты по указанию сверху, в результате чего многие из них закредитованы и пребывают в безнадежных долгах, которые перекладываются на плечи налогоплательщиков. Определенные шаги навстречу предложениям Фонда правительство делает. Например, в плане сокращения упомянутого директивного кредитования или 100-ной оплаты услуг ЖКХ и транспортных услуг, что сделать проще, взвалив это на плечи населения. Но в остальном, а это – в главном, прогресса в экономике Беларуси не просматривается. Прежнее правительство руководствовалось словами-указаниями президента: «совершенствовать то, что есть», «чтобы система не пошатнулась». Экономика остается сверхцентрализованной, основные решения спускаются сверху, контролируются сверху, что вступает в противоречие с частнособственнической инициативой на местах. Предприятия постоянно находятся под давлением мер государственного регулирования. Директорат предприятий выполняет функции наемных менеджеров, не являясь, как правило, их собственником. В этом смысле, к примеру, указ президента №399 «О финансовом оздоровлении сельскохозяйственных организаций», административно наделяющий акциями руководителей, – шаг в правильном направлении.

Но что делать с огромной хронической кредитной задолженностью госпредприятий, с растущей кредиторской и дебиторской задолженностью, с неплатежами госсектора частным предприятиям, которые дошли до того, что долги выбиваются с помощью взяток? Лекарствами-указами ситуацию в корне не исправишь, болезнь прогрессирует. Антироссийским санкциям Запада не видно конца. Источники российских энергетических субсидий Беларуси иссякают. Ввиду недостатка собственных финансовых источников обновления основных средств, недозакладки амортизационных отчислений, отсутствия масштабных прямых иностранных инвестиций материально-техническая база многих белорусских предприятий устарела. Имеющая место модернизация отдельных предприятий, проводимая «сверху», оказалась неэффективной. Беларусь все глубже погружается в долговую ловушку.

Может, новое правительство поймет, что промедление смерти подобно, что нужны именно высокие темпы проведения реформ, предлагаемых МВФ? Министр финансов увязывает начало новых переговоров с МВФ с выполнением пятилетней программы. По мнению наблюдателей, власти пойдут на переговоры с Фондам только после проведения выборов в парламент и президентских выборов. Понятно, не дай Бог потревожить электорат болезненными последствиями жестких реформ. Но хотелось бы задать министру вопрос: Вы уверены, что МВФ пойдет на переговоры с белорусским правительством в 2020 году? Не посчитает ли очередная миссия Фонда, посетив страну, что время упущено и даже радикальная операция больной белорусской экономике уже не поможет? Дешевый, не более 3% годовых, 10-летний кредит МВФ так и останется недосягаем, а взамен придется пользоваться более дорогими российскими и китайскими займами на грани угрозы потери экономического суверенитета. А что касается отношений с Россией, то тут можно поплатиться и политическим суверенитетом. Словом, останется ли Беларусь независимым государством – над этим нужно еще хорошенько помозговать.

ДЗЕНЬ НАСТАЎНІКА

УРОКІ Пятра Марціноўскага

Паэт Юрка Голуб, Пятро Марціноўскі і прафесар-мовазнавец Павел Сцяцко. Дзярэчын, 1983 год.

Парог Дзярэчынскай сярэдняй школы я пераступіў нясмела, з адчуваннем, што патрапіў у нейкі іншы свет. Доўгая двухпавярховая мураванка выглядала сапраўдным палацам у параўнанні з маёй ранейшай Угрынскай васьмігодкай, што размяшчалася ў двух звычайных драўляных дамках. Па новай школе я хадзіў з трымценнем у душы, якое ўзмацнялася, калі мінаў кабінет з шыльдачкай на дзвярах – «Намеснік дырэктара па навучальна-выхаваўчай рабоце Марціноўскі Пятро Мікалаевіч». За тыя дзверы адразу пасля першавераснёўскай лінейкі я перадаў вучнёўскі сшытак з вершамі.

І вось неўзабаве мяне паклікалі ў той кабінет. Яго гаспадар з ходу агаломшыў – вершы ідуць у друк, пад іх аддаецца цэлая літстаронка «Зоры над Зальвянкай», з рэдактарам зэльвенскай раёнкі ўжо дамоўлена. А на чарговым уроку па літаратуры я буду вучыцца друкаваць на машынцы – спатрэбіцца ў жыцці... Так я пазнаёміўся са сваім настаўнікам, чые ўрокі – літаратурныя і жыццёвыя – помню да гэтай пары.

Пятро Мікалаевіч не прымушаў нас зубрыць тэксты, не псаваў нашы дзённікі кепскімі адзнакамі. Ён уздзейнічаў пераважна на душу – прыносіў у клас запісы «Песняроў», кнігі пазапраграмных аўтараў – Ларысы Геніюш, Алеся Разанава, Яўгенія Еўтушэнкі. Не баяўся расказваць пра сталінскія рэпрэсіі (на двары быў 1982 год), пра тое, як у мінскай турме катавалі Кузьму Чорнага. А аднойчы проста на ўроку паказаў нам падручнікі, па якіх вучыўся сам, – «Беларускую граматыку» Браніслава Тарашкевіча і «Беларускі правапіс» Антона Лёсіка.

Абедзве – выдання 1943 года. Дапытлівым вокам я неўзабаве зглядзеў, што наклад тых «ваенных» падручнікаў – па 100.000 асобнікаў. Лічба мяне ўразіла. Атрымлівалася, што пад нямецкай акупацыяй у Беларусі дзейнічала прыкладна 500 школ з прыблізна такой жа колькасцю вучняў, як у нашай Дзярэчынскай. Наклады Тарашкевіча і Лёсіка ў два разы пераўзыходзілі наклады аналагічных савецкіх падручнікаў!

Знайшоўшы хвілінку, каб нам ніхто не перашкаджаў, я падаўся ў роспыты да настаўніка. Аказалася, што ён пры немцах хадзіў у беларускую школу, дзе навучыўся спяваць патрыятычныя песні. Настаўнік па-маладому матлянуў густым пасівелым чубам і напаўголасу праспяваў: «Дык ці ў шчасця дзень пагодны, / Ці у буры дні благім / Знайма першы кліч народны: / Беларусь – перадусім!».

Відаць, гэтым разуменнем «Беларусь – перадусім» Пятро Мікалаевіч і прыглянуўся Ларысе Геніюш, якая жыла ў недалёкай Зэльве. Яны сябравалі, Ларыса Антонаўна называла настаўніка ласкава – Пётрачка, ён часта бываў у хаце паэткі, быў першым слухачом і распаўсюднікам яе твораў. І дагэтуль у маім архіве зберагаецца перапісаны рукой Пятра Мікалаевіча верш «Зубры», чытаны нам, старшакласнікам: «Калі пушча цвіце пралескамі, / Плешча сонца вясну з гары, / Беларускія, белавежскія / З новай сілай равуць зубры». «Як вы разумееце гэтыя радкі?» – настаўнік заахвочваў нас знаходзіць прыхаваныя падтэксты…

У гаражы Пятра Марціноўскага стаяў стары матацыкл з люлькай. Месца яму ў музеі, бо на ім настаўнік вазіў Ларысу Геніюш у няблізкія Гудзевічы і Палаўкі, адкуль яна была родам. Пра тую паездку жыхары згаданых вёсак успамінаюць і сёння – гасцям удалося выехаць дахаты толькі на трэці дзень…

Помню, як 10 красавіка 1983 года нас, дзевяцікласнікаў, адпусцілі дамоў на гадзіну раней – быў адменены ўрок літаратуры, бо настаўнік ездзіў у Зэльву на пахаванне Ларысы Геніюш. Назаўтра ён запрасіў мяне да сябе дахаты, расказаў пра ўбачанае і даў прачытаць аддрукаваныя на тонкай папіроснай паперы вершы паэткі. Найбольш уразіў мяне твор, жанр якога я і сёння не бяруся вызначыць – ці то нізка вершаў, ці то паэма. У ім апісваўся допыт паэткі ў мінскай турме: «Стаю, бы ў бoі, не з палахлівых, / а ён – як звер: / «Дзе ёсць архівы, аддай архівы / мне БНР!»

«Ён – гэта Цанава, міністр дзяржбяспекі БССР, якога за вочы называлі Лаўрэнцій ІІ. Першым быў Берыя», – праніклівa гледзячы мне ў вочы, тлумачыў настаўнік. Праз два гады з «турэмным» творам Ларысы Геніюш пазнаёміліся мае аднакурснікі на філфаку БДУ. Мы нават надрукавалі яго ў студэнцкім самвыдатаўскім часопісе «Парсуна».

На філфак сталічнага ўніверсітэта я трапіў таксама дзякуючы Пятру Марціноўскаму. Ён асабіста завёз мяне ў Мінск і так адрэкамендаваў у прыёмнай камісіі, што я адчуў сябе студэнтам задоўга да ўступных іспытаў. А потым завёў у рэдакцыю тыднёвіка «Літаратура і мастацтва», дзе мяне з першай публікацыяй павіншаваў сам Янка Брыль.

Помніцца, мяне тады здзівіла, што многія сталічныя пісьменнікі – Уладзімір Ягоўдзік, Алесь Траяноўскі, Алесь Жук, той жа Брыль – ведаюць пра нашу раённую літстаронку «Зоры над Зальвянкай», ахвотна прапануюць для яе свае творы. Зэльвенскія «Зоры…» свяціліся на ўсю Беларусь. І запальваў іх – цягам амаль 30 гадоў – мой настаўнік.

«Скажыце, калі зоркі запальваюць – значыць, гэта каму-небудзь трэба?» – роспачна пытаўся «найлепшы паэт савецкай эпохі» ў свайго змрачнаватага стагоддзя. Таму што сапраўды невыносна жыць у цемры. Таму што святло – гэта жыццяносныя капіляры, па якіх струменіць касмічная энергія, без якой і травінка не вырасце, і чалавек пірамiды не пабудуе. Але святло бывае дваякае. У балгарскай мове існуе нават два тэрміны – *відзеліна* і *светліна*. Відзеліна – святло звычайнае, якое саграваe нашы целы, якое мы бачым. А светліна – святло нябачнае, духоўнае, якое саграваe нашы душы і без якога чалавек таксама не можа пражыць.

«Зоры…» Пятра Мікалаевіча Марціноўскага – промень да промня – акурат і складаліся ў нябачную светліну над Беларуссю. «Зоры…» займаліся над ззалелай Зальвянкай у любую пару года. І мы, іх гадаванцы, бачылі тую светланосную аўру над нашай малой радзімай, і нам было светла, дзе б мы ні знаходзіліся.

А колькі я начуўся ад свайго настаўніка гісторый пра Дзярэчын старадаўні, сапегаўскі! Помніцца, сядзім неяк з Пятром Мікалаевічам у ягонай хаце, смакуем вінаграднае віно (сябры называлі яго *дзярэчынскае марціні*), і раптам ён кажа: «Хадзем, пакажу тое, чаго не бачыў ніхто».

На той час я ўжо быў аўтарам кнігі «Дзярэчынскі дыярыуш» і, перавярнуўшы горы архіўных дакументаў, саманадзейна думаў, што ведаю пра наша 600-гадовае мястэчка ўсё.

А настаўнік узяў пад паветкай рыдлёўку, перайшоў вуліцу, на вока вызначыў аднаму яму вядомыя азімуты і пачаў капаць. І праз пяць хвілін мы з крэхтам узнялі чыгуннае века над старым пажарным калодзежам, збудаваным яшчэ за палякамі! Гадоў 80 той калодзеж ніхто не адчыняў, вада звыклася да бетоннай цямніцы, як арыштант да пажыццёвага зняволення. А тут ёй дазволілі ўдыхнуць свежага паветра, убачыць над сабой сонечнае неба.

А яшчэ мой настаўнік быў надзвычай гасцінным чалавекам. У ягонай прасторнай хаце перабыла палова Саюза пісьменнікаў – Аляксей Карпюк, Алег Лойка, Уладзімір Ягоўдзік, Данута Бічэль, Юрка Голуб, Уладзімір Мазго, Алесь Чобат...

Прафесар Гродзенскага ўніверсітэта імя Янкі Купалы Павел Сцяцко месяцамі жыў у Дзярэчыне, збіраў матэрыялы для слоўніка Зэльвеншчыны.

А Слонімскі драматычны тэатр аднойчы зімою ехаў з гастроляў па Гродзеншчыне. Акцёры замерзлі, вырашылі заехаць да Марціноўскага. А гаспадара дома не аказалася. І тады супрацоўнік тэатра Сяргей Чыгрын на правах сябра адшукаў ключ, адчыніў дзверы не толькі ў хату, але і ў камору. Уся трупа, чалавек пятнаццаць, пачаставалася тым самым марціні, падсілкавалася, пагрэлася і паехала далей на Слонім. Назаўтра Сяргей патэлефанаваў у Дзярэчын з падзякай, а Пятро Мікалаевіч кажа: «А я і не заўважыў, што нехта ў маёй хаце гасцяваў. Заязджайце яшчэ!»

Хто ў наш час позна ўвечары пусціць у сваю хату цэлы тэатр?

Дзярэчын далёка на захад відзён сваім гатычным касцёлам. На ўсход – царкоўнымі купаламі. Але мне, адкуль ні скіроўваўся дахаты, бачыліся не высокія вежы з купаламі, а – агеньчык у хаце Марціноўскага. Гэта быў маяк, на які хацелася ісці і ехаць за сотні кіламетраў.

Калі ў апошнія гады Пятро Мікалаевіч занядужаў і вымушаны быў ездзіць у інвалідным вазку (яму ампутавалі нагу), я прынёс свайму настаўніку кнігі Ніны Мацяш і Арсенія Таркоўскага. Паэтаў, якія і без ног былі нястомнымі хадакамі па неабсяжных прасторах жыцця. Думаў падбадзёрыць свайго настаўніка, каб не здаваўся, не капітуляваў перад хваробай. І ён да апошняга трымаўся, дайманы фантомнымі болямі, прасіў, як лекі, новую беларускую кнігу, свежы нумар «Народнай Волі»…

«Беларусь – перадусім»… Як на мой цяперашні розум, Пятро Мікалаевіч выкладаў нам не толькі мову ды літаратуру, але яшчэ і прадмет, якога няма ў школьных раскладах, – радзімазнаўства. Вучыў любіць Радзіму не абстрактную, а тую, якая была вакол, якая цэлілася ў неба дзярэчынскім касцёлам, якая смяялася, плакала, спявала і малілася па-беларуску, якую трэба было шукаць і раскопваць, нібы той асуджаны да небыцця калодзеж.

Урокі радзімазнаўства, атрыманыя ад Пятра Марціноўскага, я буду помніць, пакуль жыву.

Міхась СКОБЛА.

НУ І НУ!

Спазніўся з рэгістрацыяй? Можаш згубіць 490 рублёў

У Гродзенскім раёне аштрафавалі гаспадара аграсядзібы за тое, што ён несвоечасова прадставіў звесткі аб замежным грамадзяніне, які ў яго пасяліўся.

Паводле новых правілаў, якія дзейнічаюць з 1 кастрычніка 2017 года, такая інфармацыя ў органы ўнутраных спраў павінна падавацца на працягу трох гадзін. Гаспадар аграсядзібы не прыдаў гэтаму значэння і паведаміў аб госцю са Славакіі толькі праз трое сутак. Санкцыі артыкула за такое парушэнне прадугледжваюць папярэджанне альбо штраф ад 4 да 20 базавых велічын.

Дадзены факт быў выяўлены падчас правядзення спецаперацыі «Нелегал», якая адбывалася ў Гродзенскім раёне з 17 па 25 верасня. У гэты перыяд супрацоўнікі Гродзенскага РАУС прыцягнулі да адказнасці за парушэнне міграцыйнага заканадаўства 24 чалавекі. Часцей за ўсё замежныя госці не жылі па месцы рэгістрацыі альбо забываліся працягваць дазвол на часовае знаходжанне ў Беларусі.

Аляксей МІХАЛЁЎ.

З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Васіль ПАЛЯКОЎ: «Зараз я, скажам так, узяў тайм-аўт…»

Былы старшыня Аб’яднанай грамадзянскай партыі распавёў «Народнай Волі», чым ён займаецца пасля таго, як пакінуў выбарчую пасаду.

Нагадаем, што **Васіль Палякоў** быў абраны кіраўніком АГП 8 ліпеня, змяніўшы ў гэтым крэсле **Анатоля Лябедзьку**. Але ўжо праз два з паловай месяцы звярнуўся да Палітсавета партыі з заявай аб складанні паўнамоцтваў кіраўніка арганізацыі. Адстаўка была прынята.

– Чым вы займаецеся пасля таго, як выйшлі з кіраўніцтва АГП?

– Я зараз не ўваходжу ні ў якія кіруючыя органы партыі, таму, можна сказаць, вольны чалавек. Хаця застаюся шараговым сябрам АГП. Як і раней, жыву ў Гомелі, у бліжэйшай будучыні планую займацца ў сваім рэгіёне грамадскай дзейнасцю ў межах адной праваабарончай ініцыятывы. Адна з нашых асноўных задач – падрыхтоўка скаргаў у Камітэт па правах чалавека ААН.

– А ў жыцці Аб’яднанай грамадзянскай партыі будзеце браць удзел?

– Зараз я, скажам так, узяў тайм-аўт. Трэба разабрацца з тым, што адбываецца, і прыняць рашэнне.

– Не шкадуеце, што ў свой час пагадзіліся вылучыць сваю кандыдатуру на пасаду старшыні АГП?

– Відавочна, што гэта быў рызыкоўны крок з майго боку. Хаця на той момант я не бачыў іншых варыянтаў. Была нейкая перспектыва, ідэі, думаў, што можна дасягнуць пэўных мэт… Але, на жаль, рэаліі аказаліся зусім не такімі, якіх я чакаў.

– А якія былі ў вас чаканні?

– Мне здавалася, што на першым месцы ў партыі павінны быць нейкія ідэалы і каштоўнасці, але ў выніку высветлілася, што трэба штодзённа вырашаць розныя пытанні з утрыманнем партыйнай інфраструктуры. Гэта, натуральна, таксама патрэбна, але ўсё-такі хацелася б, каб такія праблемы былі другаснымі.

– Былы кіраўнік партыі Анатоль Лябедзька казаў, што, калі сыходзіў, пакінуў пераемніку «ўсе кантакты партнёраў і ўсе камунікацыі»…

– Шчыра кажучы, не хачу гэта каментаваць. Адно магу сказаць: нават калі партыя аб’явіць збор ахвяраванняў, гэта не вырашыць праблему. Калі б гэта было так, то можна было б рухацца наперад. Можна закрыць фінансавыя пытанні на месяц-два, але ў доўгатэрміновай перспектыве праблема нікуды не знікне.

– Раней дэпутат Палаты прадстаўнікоў і сябра АГП Ганна Канапацкая заяўляла пра крызіс Аб’яднанай грамадзянскай партыі. Гэта так?

– Зараз увогуле ў краіне адбываецца крызіс палітычнай сістэмы. А апазіцыйныя партыі – частка гэтай сістэмы. Таму ўсё ўзаемазвязана.

– У гэты момант абавязкі старшыні АГП выконвае Мікалай Казлоў. На ваш погляд, ці ўдасца яму вырашыць партыйныя праблемы?

– У Казлова зараз больш выйгрышная сітуацыя, чым была ў мяне. Зараз ён не старшыня партыі, а выконвае абавязкі кіраўніка. Калі я не мог вырашыць нейкія пытанні, то ўсе прэтэнзіі былі да мяне. А Мікалай як быццам узяў на сябе воз у цяжкую хвіліну. Таму ён выведзены з-пад таго ўдару, пад які трапіў я. Але няхай у яго ўсё атрымаецца.

– Калі б вярнуць час назад, ці балатаваліся б вы на пасаду старшыні Аб’яднанай грамадзянскай партыі?

– Безумоўна, не.

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

ДА ВЕДАМА...

Якія лекі пад забаронай?

Беларусам, якія маюць праблемы з ціскам, неабходна праверыць свае аптэчкі.

Прэс-служба Міністэрства аховы здароўя паведаміла, што Еўрапейскім медыцынскім агенцтвам ініцыяваны водгук усіх лекавых сродкаў, якія змяшчаюць валсартан, а таксама тых, якія выраблены з выкарыстаннем субстанцый валсартана вытворчасці Zhejiang Huahai Pharmaceuticals (Кітай) і Zhejiang Tianya Pharmaceuticals (Кітай), у сувязі з выяўленнем прымешкі N-нітразадзіметыламіна, якая, магчыма, валодае канцэрагеннымі ўласцівасцямі.

На падставе атрыманай інфармацыі на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь неадкладна адклікалі 14 серый чатырох лекавых сродкаў, якія змяшчаюць валсартан, выраблены з выкарыстаннем названых субстанцый. Гэта прэпараты «Валз», «Валз Н» вытворчасці Мальта, «Валзан Ламіра» палесціна-беларускай вытворчасці, а таксама «Валзан Н» (Палесціна).

Пры гэтым, адзначаюць у ведамстве, у продажы застаюцца іншыя зарэгістраваныя на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь лекавыя сродкі, якія змяшчаюць валсартан не кітайскай вытворчасці.

«Сыходзячы з наяўных на сённяшні дзень дадзеных па ацэнцы рызыкі гэтай прымешкі для чалавека, устаноўлена, што рызыка ўплыву на развіццё злаякаснага новаўтварэння з'яўляецца нізкай і ацэньваецца як 1 на 5000 для дарослых пацыентаў, якія прымалі лекавы сродак, выраблены з дадзенай субстанцыі, у найвышэйшай дозе (320 мг) штодня на працягу перыяду з ліпеня 2012 года па ліпень 2018 года, – паведаміла прэс-служба Міністэрства аховы здароўя Беларусі. – *Пацыенты, якія прымалі дадзены прэпарат у меншай дозе або меншы па працягласці час, маюць меншую рызыку. Лекавыя сродкі, якія змяшчаюць валсартан на аснове субстанцый вытворчасці Zhejiang Huahai Pharmaceuticals (Кітай) і Zhejiang Tianya Pharmaceuticals (Кітай), былі зарэгістраваны на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь пазней 2012 года («Валз» і «Валз Н» – у снежні 2014 года, «Валзан Ламіра» – у студзені 2016 года, «Валзан Н» – зменены вытворца субстанцыі на Zhejiang Tianya Pharmaceuticals пры пацвярджэнні рэгістрацыі ў верасні 2016 года).*

На падставе наяўных дадзеных пацыентам не варта спыняць прыём валсартана без адпаведнай рэкамендацыі ўрача. Пры звароце пацыента за наступным рэцэптам на лекавы сродак, які змяшчае валсартан, выпісваецца лекарсродак іншага вытворцы (ці прызначаецца іншае лячэнне)».

Вольга ГРЫНЯВІЦКАЯ.

СХОДИТЕ!

В «Осенний салон» – за счет «Белгазпромбанка»

Хотите бесплатно посетить в Минске самую большую выставку-продажу современного белорусского искусства? Если да, то такую возможность сегодня вам предоставляет «Белгазпромбанк». Атмосферу открытия в столичном Дворце искусства его «Осеннего солона» поддержит виниловый сет избранного советского джаза от музыканта Артема Рязанова и воздушные электронные композиции от Ани Ждановой.

В этом году на «Осенний салон» было подано 456 заявок на участие – это рекордное количество анкет за трехлетнюю историю арт-проекта. Между тем отобрано всего 124 работы: то есть был конкурс, и это радует. Принцип «выставляем все подряд» себя не оправдал, право последнего слова должно быть за профессиональным жюри.

Какие награды от «Белгазпромбанка» ждут победителей Салона в этом году? Ведь выставка по традиции – это еще и конкурс участников. Эта информация пока организаторами не оглашается, но в прошлом году победители «Осеннего салона», которых выбрало международное жюри – эксперты из Украины, России, Словакии, Литвы и Италии, были награждены денежными премиями. Их получили четыре молодых белорусских художника – Сергей Ашуха, Екатерина Шиманович, Александр Веледимович и Наталья Кирилко. В качестве вознаграждения была премия в размере 12 тысяч рублей. Как выразился Виктор Бабарико, председатель правления «Белгазпромбанка», главного организатора проекта, это годовое содержание, «чтобы освободить сознание художника от дум о хлебе насущном и переключить его на думы только об искусстве». В этом году художники-победители имеют возможность участвовать в «Осеннем салоне – 2018» вне конкурса.

Добавим, что в прошлом году было куплено 56 работ. Самая дорогая из проданных работ – картина Алеся Богданова. Она обошлась покупателю более чем в 6000 рублей.

Кирилл БУБНОВ.

КІНАФЭСТ

Замежнікі ацэняць беларускае кіно

Мінск рыхтуецца да «Лістапада», любімага кінафэсту беларусаў. Тым больш што ў гэтым годзе яму спаўняецца 25 гадоў, а да такіх дат у публікі заўсёды павышаны інтарэс.

Як заўсёды, у яго рамках адбудзецца Нацыянальны конкурс.

Пазіцыя праграмнага дырэктара «Лістапада» Ігара Сукманава з года ў год застаецца нязменнай: «Паколькі сучаснае беларускае кіно толькі пачынае паварочвацца ў бок сусветнай кінаіндустрыі, яго трэба падтрымліваць і накіроўваць, а з дапамогай міжнародных экспертаў выяўляць таленты і даваць ім пуцёўку ў жыццё».

Сыходзячы з гэтага, на Нацыянальным конкурсе «Лістапада» будзе такі склад журы: з трох персон дзве – замежнікі. Гэта Паскаль Рамонда – фестывальны агент з Францыі, яна актыўна падтрымлівае аўтарскае кіно, мае больш як 15-гадовы досвед працы ў міжнароднай кінаіндустрыі. І Рэната Сантора – даследчык кіно, член журы шматлікіх кінафорумаў, адборшчык Венецыянскага кінафестываля.

Ад Беларусі ў журы Нацыянальнага конкурсу ўвайшла Дар'я Юркевіч, рэжысёр і мастацтвазнаўца з міжнародным дыпломам. Фільмы Дар'і Юркевіч з'яўляюцца ўдзельнікамі і лаўрэатамі прэстыжных міжнародных кінафестываляў, у тым ліку і Мінскага МКФ: дыпломамі Нацыянальнага конкурсу былі ўзнагароджаны яе ігравая карціна «Баба, Ваня і каза» ў 2014 годзе і дакументальная «Вялікдзень Хрыстовы» ў 2015 годзе.

Вікторыя ДРОЗД.

ДИКОСТЬ!

Воспитание... палкой. Смертельное!

42-летний уроженец Слуцка обвиняется в убийстве человека с особой жестокостью (п.6 ч.2 ст.139 УК РБ).

Согласно информации УСК по Минской области, это не первое тяжкое преступление обвиняемого, который раньше занимался грузоперевозками, строительством, придорожным сервисом. А несколько лет назад занялся разведением скота. Взял в аренду кусок земли в Копыльском районе, работников набирал из местных жителей. Впрочем, скорее их можно назвать не работниками, а бесправными батраками, так как, по данным следствия, трудовые отношения с ними предприниматель на законных основаниях не оформлял, а люди трудились у него в основном за еду, выпивку и место проживания на ферме.

В один из летних дней хозяин приехал на ферму и увидел, что откормщик скота, 57-летний житель Копыльского района, пьян, а порученная ему работа не выполнена. Это разозлило бизнесмена, и он жестоко избил работника. По данным следствия, нанес ему палкой более 40 ударов по жизненно важным органам, после чего мужчина скончался.

Стремясь уйти от правосудия, владелец фермы пустился в бега. Был задержан в Германии по международным запросам белорусских правоохранителей и экстрадирован в Беларусь. За преступление ответит по закону.

Лариса НАСАНОВИЧ.

ГЛУБОКИЙ ВЗГЛЯД

Людмила **ГРЯЗНОВА**

Две экономики и два лозунга

Недавняя смена правительства и, возможно, новый формат отношений между Беларусью и Россией инициировали новую дискуссионную волну среди экспертов, политиков и общественных активистов. На первый план выдвигается поиск вариантов реформирования экономики в нашей стране. Как я вижу решение этой архиважной проблемы...

Нет собственников и конкурентного рынка

На мой взгляд, прежде чем предлагать пути реформирования экономики Беларуси, необходимо определить характер существующей модели, выявить основные субъекты отношений, их мотивацию и последствия деятельности.

Несмотря на внешние рыночные атрибуты, современная белорусская экономика, в которой доминирует нереформированный государственный сектор, рыночной не является и относится к ресурсной модели. Промышленность и сельское хозяйство функционируют благодаря финансовым вливаниям, в том числе дотационным российским, перераспределяемым через белорусский государственный бюджет.

Особенность данной модели обусловлена специфической мотивацией распорядителей ресурсов. Госпредприятия, как будто распоряжаясь ресурсами и как будто работая на рынок, на самом деле не являются реальными собственниками и не работают по правилам конкурентного рынка. Их финансовое обеспечение в большей степени определяется не рыночными условиями, а финансовыми потоками из государственного бюджета.

По поводу доступа к бюджетным потокам между руководителями госпредприятий, чиновниками, распределяющими ресурсы, и чиновниками, контролирующими данный процесс, выстраиваются специфические отношения. Кроме легальной административной деятельности, положенной им по статусу, хозяйственники, чиновники и контролеры вступают в неформальные отношения – отношения, имеющие такой специфический инструментарий, как откаты и распилы, именуемые коррупцией.

Если частные собственники на конкурентном рынке заинтересованы в эффективности использования капитала и в высокой норме накопления, то распорядители ресурсов имеют другую мотивацию. Они заинтересованы получать как можно большую долю ресурсов и для этого придумывают разнообразные угрозы для вышестоящего уровня, а также стремятся использовать ресурсы не по назначению и для этого создают многочисленные непрозрачные схемы перераспределения. Изъятие ресурсов из государственных и корпоративных каналов на личное потребление – не афишируемая, но важнейшая цель временных распорядителей.

Но данная модель работает, пока есть достаточное количество ресурсов и пока вертикаль власти способна контролировать процесс их распределения, улаживая конфликты между группами распорядителей. Однако, как только ресурсный поток иссякает или ослабевает вертикаль власти, в экономике начинается спад. Более того, между бюджетными корпорациями, связанными с обслуживанием различных отраслевых и региональных бюджетов, обостряется борьба за доступ к источникам финансирования. В такой ситуации властная вертикаль может не выдержать давления снизу и потерять контроль над процессом распределения ресурсных потоков и распорядителями ресурсов.

Коллапс данной модели приводит не к цивилизованному рынку, а к архаизации экономики, разрастанию криминального компонента и распаду страны.

Стратегия реформирования

Некоторые предложения по радикальному преобразованию постсоветского устройства и быстрому внедрению на этой почве рынка по западному образцу иллюзорны и опасны. Незнание особенностей ресурсной модели и реформирование ее с точки зрения модели конкурентного рынка привели к событиям 1990-х годов на постсоветском пространстве.

Быстрое обрушение такой ресурсной конструкции без социальной поддержки населения и притока крупного капитала в госсектор угрожает не только бунтом людей, потерявших работу на госпредприятиях, но и еще более серьезным для политической стабильности последствием – острым противоборством бюджетных корпораций, сформировавшихся вокруг перераспределения государственных финансов. Чем более огосударствлена экономика, чем больше ресурсов перераспределяется через госбюджет, тем больше социально-политических рисков при крушении данной системы согласования интересов.

В отдельных странах Восточной Европы удалось за довольно короткое время провести радикальную экономическую реформу, поскольку преобразования там осуществлялись под плотным патронажем крупнейших западных демократий. Успех быстрых экономических реформ был обеспечен особой геополитической ситуацией, достаточной социальной помощью людям, потерявшим работу на госпредприятиях, и крупными западными инвестициями (в материальный и банковский сектор), изменившими в течение краткого времени характер экономики.

В отличие от восточноевропейских стран Беларусь существует в другом геополитическом измерении. Страна находится в сфере интересов России, которая еще долго будет рассматривать Беларусь как зависимую территорию и не допустит здесь существенного западного влияния. В таких условиях западные демократии не станут рисковать крупными инвестициями в белорусский госсектор и банки, а также солидной финансовой помощью для поддержания здесь социальной стабильности.

Пока для Беларуси с сегодняшней властью единственно возможный путь – постепенные преобразования, мягкое реформирование, реформы, обусловленные доминированием госсектора и традиционным геополитическим фактором – необходимостью ориентироваться на Россию в политическом и экономическом аспектах. Такие преобразования потребуют времени, но позволят избежать дестабилизации ситуации и сохранить суверенитет страны.

В случае прихода к власти в Беларуси проевропейских сил повышается шанс на радикальное реформирование экономики. Иная геополитическая ситуация, более существенное западное влияние позволили бы при проведении реформ полагаться на социальную поддержку для населения и крупные иностранные инвестиции в госсектор по сценарию реформ восточноевропейских стран.

От государственной – к частной собственности

Важнейшими средствами превращения ресурсной модели в конкурентную рыночную являются снижение доли государственного сектора, преобразование государственной собственности и выравнивание условий хозяйствования для госпредприятий и бизнеса.

Реформирование экономики в первую очередь обусловливается уменьшением бюджетного потока для госпредприятий. В результате предприятия вынуждены все больше ориентироваться не на бюджетные источники, а на рыночную конъюнктуру. Постепенное сокращение госсектора за счет бюджетных ограничений мягко выталкивает занятых там работников в рыночные структуры. Директорские посты на госпредприятиях, чиновничьи кресла в органах администрации и контролирующих структурах становятся не престижными, проигрывая в конкуренции частному сектору, куда уходят наиболее перспективные кадры. Без громких политических деклараций рынок постепенно заполняет хозяйственное пространство.

Кроме общего уменьшения бюджетного финансирования госпредприятий потребуется сокращение госпрограмм как отраслевого, так и регионального характера. Под видом точек роста (например, жилищного строительства или возрождения региона) инициаторы данных предложений вынуждают государство попадать в традиционную ловушку убыточных инвестиций, ведущих к многообразным негативным последствиям, за которые потом расплачивается вся страна.

Однако главным средством превращения ресурсной экономики в конкурентную рыночную является преобразование отношений собственности в государственном секторе, включающем материальное производство и финансы. Распорядители ресурсов постепенно должны быть заменены на реальных собственников. Данная проблема решается за счет иностранных инвесторов, крупных отечественных владельцев финансовых активов и массовых акционеров. Главным условием разгосударствления должны стать гарантии со стороны государства в защите прав частной собственности.

Новые собственники государственных активов: иностранный и отечественный капитал, а также массовые акционеры – обеспечивают контроль над менеджерами предприятий намного сильнее, чем чиновники с административными приказами. При таком контроле менеджеры действительно мотивированы в эффективном использовании ресурсов и высокой норме накопления.

Причем акционирование предприятий как форма разгосударствления позволяет наименее бесконфликтно приватизировать государственную собственность. Избежать тяжелых социальных последствий номенклатурной приватизации, приватизации для близкого круга и перевести конфликты по поводу раздела госимущества из чиновничьей среды в сферу обезличенного фондового рынка.

Равные условия

Немаловажное значение в преодолении ресурсного характера экономики имеет выравнивание условий хозяйствования для государственного сектора и частного бизнеса. Налоги, кредиты и другие инструменты регулирования должны быть одинаковыми для обоих секторов. Традиционная поддержка госсектора ведет к разрастанию особого бизнеса, отмывающего льготные ресурсы, предоставляемые госпредприятиям. Такая теневая деятельность, устроенная по принципу сообщающихся сосудов (в один сосуд вливается, в другой выливается), ущербна для экономики. Государственные инвестиции вместо запланированных целей используются не по назначению – на личное потребление распорядителей ресурсов или перевод их в оффшоры.

Выравнивание условий хозяйствования для двух секторов сделает невыгодным отмывание бюджетных средств, сократит долю такого теневого бизнеса и поднимет значимость конкурентного частного бизнеса.

Таким образом, смена распорядителей государственных ресурсов полноправными собственниками сегодня логически неизбежный этап в реформировании экономики. Однако, проводя данную реформу, важно не допустить неконтролируемых процессов, минимизировать криминальный и теневой компоненты и достичь такой нормы разгосударствления, которую общество в состоянии признать, а внешние силы не в состоянии использовать для дестабилизации.

В течение ближайшего времени кардинального преобразования государственной собственности в частную достичь не удастся. Поэтому такой специфический инструмент регулирования госсектора, как административный контроль, останется. Контролирующие структуры вынуждены будут отслеживать эффективность использования предоставляемых государством ресурсов и применять соответствующие меры поощрения или наказания к тем или иным руководителям госпредприятий.

Отступать некуда

Реформирование собственности в государственном секторе, вытеснение бюджетных источников финансирования частными за счет иностранных и отечественных капиталов, а также средств массовых акционеров реально изменят ресурсную модель, доминирующую в Беларуси, на конкурентную рыночную.

Традиционная модель при нереформированной собственности может существовать, но за счет бюджетных источников роста. Однако неизбежными следствиями такой экономики являются растущая инфляция, обостряющиеся макроэкономические дисбалансы, дефицит бюджета, убыточность предприятий и низкие доходы работников.

При сокращении потока финансовых ресурсов и кризисе власти в такой нереформированной конструкции возникают угрожающие процессы: резкий экономический спад, обострение борьбы между бюджетными корпорациями за государственные финансы, архаизация экономики и разрастание криминального компонента. Страна может войти в полосу затяжного не только экономического, но и социального кризиса.

Чтобы избежать подобного сценария развития событий в Беларуси при резком сокращении потока финансовых ресурсов, в том числе и из России, и спонтанного ослабления здесь властной вертикали, необходимо кроме сбалансированной денежно-кредитной и финансовой политики реформировать отношения собственности внутри государственного сектора, обеспечить гарантии частной собственности, выравнять условия хозяйствования для госпредприятий и бизнеса.

Только смена распорядителей ресурсов эффективными собственниками обеспечивает экономический рост, увеличение занятости, прибыльность предприятий и растущие доходы населения. Только кардинальная реформа в сфере собственности способна трансформировать ресурсную модель в рыночную. И заменить старый негласный лозунг «Распорядитель: имитация и бедность» на новый «Собственник: развитие и благополучие».

Отступать некуда. Нужно действовать, не теряя ни одного дня!

ОБ АВТОРЕ

***Людмила ГРЯЗНОВА** родилась 8 июня 1953 года в Дзержинске. Окончила Белорусский государственный университет (1975), аспирантуру БГУ (1978), с 1978-го по 1995 год – преподаватель.*

Доцент, докторант кафедры политэкономии БГУ. В 1981 году защитила диссертацию на соискание звания кандидата экономических наук.

Депутат Верховного Совета Беларуси 13-го созыва. В 2004–2008 годах – заместитель председателя Объединенной гражданской партии. Автор и редактор учебных пособий, многочисленных научных и публицистических статей.

НЕСТАНДАРТ

Нина ГОРБАЧ: «Прошло почти 30 лет, а я все еще жду…»

Заведующую общим отделом Ивацевичского исполкома Брестской области Нину Горбач в мае 1990 года уволили с работы. Она рано овдовела, одна воспитывала сына, денег на жизнь не хватало. Нина Семеновна нашла подработку – устроилась по совместительству на полставки машинисткой. Начальство этот факт расценило как нарушение трудовых обязанностей, и Нину Горбач уволили.

Она прошла все суды. Прокуратура Республики Беларусь и профсоюзные организации признали увольнение незаконным.

За Нину Горбач перед главой государства ходатайствовал даже Митрополит Минский и Слуцкий, Патриарший Экзарх всея Беларуси Филарет. И Нина Семеновна была одной их тех, кого лично принял президент Лукашенко. Но…

Прошло более 28 лет, а Нина Семеновна по-прежнему верит, что справедливость восторжествует…

Свою невероятную историю она рассказала «Народной Воле».

«Уволили за то, что сына хотела прокормить…»

Нина Горбач показывает небольшую стопку бумаг. На одних листах – судебные хроники: когда и какой суд рассматривал ее дело, какое решение принято. Два других – копия проекта постановления Верховного Совета Республики Беларусь 12-го созыва о восстановлении Нины Горбач на прежней должности и прошение Филарета на имя Лукашенко «о восстановлении доброго имени Нины Семеновны».

«Это лишь маленькая часть всего, что у меня накопилось за эти годы, – *объясняет Нина Горбач*. – Документов – огромная папка. Еще есть дневник, который я вела все эти годы, – записывала и ответы чиновников, и свои мысли…

Я взяла подработку с разрешения секретаря райисполкома. Не скрывала, что ищу работу. Денег не хватало. Просила: возьмите меня или техничкой, или в читальный зал, была согласна на любую работу. Мне предложили полставки в организационно-методическом центре отдела культуры. Я согласилась. Четыре месяца работала, получала по 38 рублей. В итоге меня обвинили в однократном нарушении трудовых обязанностей, которое выразилось в незаконном получении денег по совместительству на должности машинистки.

Получается, меня уволили с должности начальника общего отдела Ивацевичского исполкома за то, что я сына хотела прокормить. Я ведь работала по 12 часов и даже больше. Мне некуда было спешить – мужа нет, сын учился в Бресте. Я работой жила и выполняла ее идеально, ни к одной запятой нельзя было придраться!..»

«Коноплев сказал: «45 – баба ягодка опять!» – и все захохотали…»

Нина Семеновна рассказывает так, как будто все случилось не 28 лет назад, а вчера или позавчера. Она помнит имена и отчества почти всех чиновников, с которыми встречалась и у которых просила содействия.

«Я была на приеме у президента в сентябре 1994 года, – *вспоминает Нина Горбач*. – Приехала, а список тех, кто попадет к нему на прием, уже сформирован. Я пошла к Виктору Кучинскому, который тогда работал помощником президента. Он кому-то позвонил и сказал: по моему личному указанию включить Горбач в список. Я была одиннадцатой…

Подхожу к кабинету, а там толпа людей. Каждый надеялся, что тоже попадет к президенту… Я встала в уголочек, жду. Вышел какой-то человек, зачитал список. Моя фамилия была четвертой…

Когда вошла в кабинет, там сидели Александр Лукашенко и Владимир Коноплев, а также заведующая отделом писем Евгения Витольдовна Семилетникова. Александр Лукашенко вышел из-за стола, пожал мне руку и спросил: «Так что, Нина Семеновна, вы до сих пор не работаете?» Я ответила: «Да, не работаю. Хочу попросить вас, чтобы вы каким-то образом повлияли на депутатов Верховного Совета, чтобы они положительно решили мой вопрос…» Он сказал: «Хорошо».

Я стала объяснять президенту: если бы знала, что со мной так обойдутся, лучше еще раз замуж вышла бы и ребенка родила. А он говорит: так еще не поздно! Я отвечаю: «Мне ведь уже скоро 45…» Коноплев отреагировал: «45 – баба ягодка опять!». И все захохотали. На этом прием был закончен. Перед тем как выйти, я обернулась и спросила: «Александр Григорьевич, а если случится так, что Верховный Совет мой вопрос не решит, тогда что мне делать?» «Тогда я решу», – пообещал он.

И вот решает до сих пор…

Меня после разговора с президентом даже по телевизору показывали.

Я помню каждую мелочь, каждую деталь, глаза каждого, у кого просила помощи.

Ну а что толку?..»

«Это был последний день сессии…»

После пленума Верховного суда по представлению генерального прокурора вопрос об увольнении Нины Горбач рассматривал Верховный Совет 12-го созыва, однако из-за отсутствия кворума решение не было принято. А у некоторых депутатов Верховного Совета 13-го созыва были дела поважнее, чем проблема бывшей чиновницы Ивацевичского исполкома.

«За меня проголосовало больше 100 человек, против были только пять, а остальные депутаты не приняли участие в голосовании, – *рассказывает Нина Горбач*. – Их просто не было в зале. Это был последний день работы сессии перед каникулами. И мой вопрос тоже был последним…»

«Женщина, вы страдаете наивностью!»

После увольнения Нина Горбач так и не устроилась на работу. На вопрос, как жила все эти годы, отвечает сразу: тяжело.

«Только не жалейте меня, – *просит Нина Семеновна, поспешно смахивая случайную слезу*. – Ходила в лес, собирала чернику, продавала ее. А осенью шла на болото за клюквой и тоже продавала. Еще ездила в колхоз на сезонные работы – яблоки, картошку, свеклу убирала. А зимой сидела и ждала, когда мой вопрос решится.

Я получаю пенсию по потере кормильца – муж был военным, поэтому имею 40 процентов от пенсии, которую он получал бы. Сегодня это 230 рублей. До Нового года было 180.

Почему на другую работу не устроилась? Так я ждала! Ждала, что справедливость восторжествует. Пусть бы мне сказали, что я преступница и действительно нарушила законодательство. Пусть бы меня судили, пусть бы высчитали с меня эти деньги! Но ведь все эти годы меня не лишали надежды! Прокуратура и профсоюзы признали мое увольнение незаконным. Пять генеральных прокуроров сменилось, и каждый из них знал мой вопрос! Зачем прокуроры писали, что меня уволили незаконно? Сказали бы: виновата, надо наказать. Я жила бы по-другому! А так меня гоняли, как тот мяч по футбольному полю…

Мне в высоких кабинетах иногда говорили: женщина, вы в своем возрасте страдаете наивностью. Да, может, я действительно наивная… И к тому же непрактичная. Надо было приехать к тому же Виктору Гончару – он звал меня к себе на работу, говорил переехать в Минск. Но я сомневалась в себе…

Или надо было в Бресте найти работу. Но я надеялась. И сейчас еще надеюсь…

Только одна я, наверное, так могла прожить…

Нужно ли мне, чтобы сегодня Александр Лукашенко принял решение по моему вопросу? Конечно! Мне уже ни должность, ни работа в исполкоме не нужны. Нужно лишь мое доброе имя.

То, что меня уволили незаконно, говорят все юристы. Хочу, чтобы мне в трудовой книжке написали – восстановлена в должности. Я трудовую, кстати, отказалась забирать после увольнения. Мне ее осквернили этой записью.

Поэтому я все еще жду решения от Александра Григорьевича. Он за последние годы раза четыре точно приезжал в Ивацевичский район. И каждый раз я думала: вот бы пойти! Но к нему нелегко подступиться…

Хотела и письмо ему написать: если снова соберетесь в наш район с визитом – приходите в гости. На чай с черным хлебом. Батон я не могу себе позволить…

И к вам, Марина, ехала – взяла на дорогу черный хлеб и два яйца. Еще яблоки у меня есть – год в этом году урожайный…

Марина КОКТЫШ.

ВІНШУЕМ!

Святлана Алексіевіч стала лаўрэатам прэміі імя Ганны Паліткоўскай

Міжнародная няўрадавая арганізацыя Reach All Women in War («Дапамагчы кожнай жанчыне ў агні вайны», RAW in WAR) прысудзіла прэмію імя журналісткі «Новой газеты» Ганны Паліткоўскай беларускай пісьменніцы Святлане Алексіевіч і індыйскай праваабаронцы Біналакшмі Непрам.

Ім уручылі ўзнагароду за «смелыя выступленні супраць несправядлівасці, гвалту і экстрэмізму ў сітуацыі «забытых» узброеных канфліктаў, якія працягваюцца ў іх рэгіёнах».

Біналакшмі Непрам родам з індыйскага штата Маніпур, у якім на працягу 70 гадоў доўжыцца канфлікт. У 2007 годзе праваабаронца стварыла арганізацыю «Жанчыны Маніпур – ахвяры ўзброенага гвалту», якая дапамагла больш як 20 тысячам пацярпелых жанчын. З-за пагроз жыццю Непрам была вымушана пакінуць Індыю.

ЧУЛІ?

Абвешчаны фіналісты Нацыянальнай тэатральнай прэміі

Усяго на адборачны тур было пададзена 87 заявак, але ў фінал прайшло толькі 48 пастановак.

Як заўважыла першы намеснік міністра культуры **Ірына Дрыга**, у адборачным туры бралі ўдзел тэатры як дзяржаўнай, так і недзяржаўнай формы ўласнасці. І гэта галоўная навацыя Пятага конкурсу тэатральнага мастацтва. І ўпершыню мы бачым, што да фіналу дайшлі пастаноўкі з Цэнтра візуальных і выканальніцкіх мастацтваў «Арт карпарэйшн», Сучаснага мастацкага тэатра, Тэатральнай майстэрні Наталлі Башавай (Камерны драматычны тэатр), тэатра Генадзя Гладкова «Тэрыторыя мюзікла»...

У спісе фіналістаў сустракаем імёны пастаноўшчыкаў, спектаклі якіх у ранейшыя гады ведаў і бачыў невялікі круг тых, хто спачувае альтэрнатыве: Яўген Карняг, Дзмітрый Багаслаўскі, Дзяніс Паршын, Аляксандр Марчанка, Раман Падаляка.

У Нацыянальным тэатральным конкурсе з'явіліся дзве новыя намінацыі: «Лепшы эксперыментальны спектакль» і «Лепшы спектакль тэатра драмы малой формы». Апошняе, падкрэсліла Ірына Дрыга, больш чым справядліва – менавіта з малой формы пачынаюць маладыя рэжысёры. І – выйграюць, калі хапае дзёрзкасці і таленту. На памяць адразу прыходзіць нашумелая пастаноўка Купалаўскага тэатра «Радзіва Прудок», якая ідзе на Малой сцэне. Добра, што заснавальнікі нацыянальнай тэатральнай прэміі будуць разглядаць гэтую працу на такім высокім узроўні.

З 2 кастрычніка ідуць фінальныя прагляды спектакляў, якія будуць доўжыцца да 21 снежня.

Алена СНЕЖАНЬ.

СУПРАЦЬСТАЯННЕ

Севярынцу далі каля 600 долараў штрафу

Раней за абарону Курапатаў палітык адседзеў за кратамі 30 сутак.

Нагадаем, што грамадскія актывісты і палітыкі працягваюць несці варту ля рэстарана, што пабудаваны побач з Курапатамі. 3 кастрычніка быў затрыманы **Павел Севярынец**. На яго выклікалі ДАІ пасля таго, як актывісты не прапусцілі ў рэстаран адзін з аўтамабіляў. Ноч палітык правёў у следчым ізалятары, учора суд Мінскага раёна прысудзіў Севярынцу штраф у памеры 50 базавых велічынь (каля 600 долараў).

"Я ўжо атрымаў за Курапаты тры разы па 10 сутак адміністрацыйнага арышту і шмат штрафаў, – кажа Павел. – Агулам жа абаронцы Курапатаў ужо маюць больш за 100 сутак адміністрацыйнага арышту. Акрамя таго, людзям выпісваюць вялікія штрафы, і тут нават складана падлічыць агульную суму".

Жонка палітыка **Вольга Севярынец** кажа, што ёй разам з шасцімесячным сынам Францішкам складана, калі мужа адпраўляюць за краты.

"Адна справа, калі Павел па справах з дому адлучаецца, і ты ведаеш, што вечарам ён вернецца, і ўсёй сям'ёй будзем разам. І зусім іншая, калі трапляе на "суткі", – кажа яна. – *Да таго ж зараз такая пара, што сын хварэе, таму сітуацыя яшчэ больш ускладняецца".*

Вольга дадае, што ў гэты час ёй дапамагаюць не толькі блізкія, але і шмат сяброў:

"На мой ранішні запыт аб дапамозе толькі за 10 хвілін адгукнуліся тры чалавекі. Часам нават незнаёмыя людзі хочуць дапамагчы. Усё гэта складана, але ў той жа час я разумею, што Павел робіць годную справу. А шлюб – гэта магчымасць узаемнай дапамогі".

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

ЧУЛІ?

7 мільёнаў еўра за сядзібу

Сайт нерухомасці realt.by нядаўна размясціў аб'яву аб продажы сядзібы ў мястэчку Крыстамполье – гэта 32 кіламетры ад Мінска. Плошча сядзібы – 1370 квадратных метраў, а ўчастак, на якім яна месціцца, складае 32 соткі.

Мяркуючы па фатаграфіях, дом сапраўды знаходзіцца ў ціхім утульным месцы – на беразе возера з дубовым гаем. Побач амаль няма суседзяў. Пабудаваны дом з сасновага бруса, і толькі зона кухні і кацельні абліцаваны каменем.

Нягледзячы на тое, што сядзіба выстаўлена на продаж як прыватны дом, у ёй 17 спальняў з уласнымі санвузламі – пад іх адведзены два верхнія ўзроўні будынка, ёсць модны сёння SPA-комплекс з лазнямі. Напэўна, сядзіба разлічана на арэнду, а не на сталае пражыванне.

Мы датэлефанаваліся да гаспадара сядзібы, аднак ён не вельмі ахвотна адказваў на пытанні. Сказаў толькі, што прадаецца сядзіба за 7 мільёнаў еўра, і прапанаваў абмяркоўваць нюансы магчымай здзелкі пры сустрэчы: маўляў, многія тэлефануюць, цікавяцца, але не зразумела, з якой мэтай.

Пагадзіцеся, 7 мільёнаў еўра – цана для Беларусі не проста высокая – велізарная. Атрымліваецца, што квадратны метр сядзібы каштуе 5 тысяч еўра. За такія грошы сёння можна купіць чатырохпавярховы маёнтак на Сардзініі з цудоўнымі відамі на Міжземнае мора, праўда, дом будзе меншай плошчы.

Вольга ГРЫНЯВІЦКАЯ.

ГАСТРОЛЬ

Сяргей Валчкоў запрашае…

15 кастрычніка ў Канцэртнай зале «Мінск» у рамках юбілейнага тура выступіць Сяргей Валчкоў – адзіны беларус, які стаў пераможцам расійскага тэлешоу «Голос».

Сяргей нарадзіўся і вырас у невялікім горадзе Быхаве ў звычайнай сям'і: тата працаваў кіроўцам, мама – кантралёрам-касірам у банку. Ён паступіў у Магілёўскі вышэйшы музычны каледж, а пасля гэтага – ва Усерасійскі дзяржаўны інстытут тэатральнага мастацтва, дзе экзамен прымала Тамара Сіняўская, удава Мусліма Магамаева. Сяргей спазніўся, і шанцаў паступіць было мала, але оперную дзіву ўразіў цудоўны барытон Валчкова, які нагадаў ёй мужа.

У 2013 годзе Сяргей вырашыў паспрабаваць свае сілы ў шоу «Голос», дзе перамог. Вясной 2018 года спявак сабраў аншлаг у Дзяржаўным Крамлёўскім палацы ў Маскве. А зараз – канцэрт на радзіме.

Беларускага гледача чакае адмысловая праграма, якая будзе ўключаць ўсе лепшыя нумары ў выкананні спевака і новыя кампазіцыі.

«Я шмат гадоў займаюся музыкай прафесійна, таму для мяне як артыста вельмі важна даць кожнаму гледачу, які прыйшоў на канцэрт, не толькі якаснае выкананне, але і часцінку сябе», – кажа Валчкоў.

Квіткі на канцэрт Сяргея Валчкова ўжо ёсць у продажы. Цана іх вагаецца ад 32,5 да 81,5 рубля.

спецвыпуск

Скажам НЕ смяротнаму пакаранню!

ПРАШУ СЛОВА!

Вандалізм ад імя дзяржавы

Што перажывае чалавек найвастрэй за ўсё?.. З майго жыццёвага досведу – несправядлівасць. Памылка ў вынясенні прыгавора са смяротным пакараннем – жахлівая несправядлівасць.

Пакаранне смерцю ад імя дзяржавы ў сённяшнім свеце выглядае вандалізмам. І не толькі ў адносінах да пакаранага. Да тых, хто карае, таксама.

Неяк на «Славянскім базары» ў Віцебску мяне з Уладзімірам Мулявіным зацягнуў у госці фанат «Песняроў». Суддзя. І, каб заняць гасцей, пачаў распавядаць пра выпадкі, у якіх за цяжкія злачынствы расстрэльвалі адных, а пасля аказвалася, што не тых… Невінаватых. І распавёў не пра адзін гэтакі выпадак і не пра два… Пакінуўшы дом гаспадара, мы доўга моўчкі ішлі па вуліцы, а перад гатэлем Мулявін сказаў: «Не магу ўявіць, як ён з гэтым жыве…»

Я запісаў свае ўяўленні ў нататнік і пазней скарыстаў гэты запіс у рамане «Лабух» (у якім Уладзімір Мулявін – адзін з персанажаў). «Суддзя. Вось ён падымаецца нараніцы, не ў гуморы, бурчыць на жонку за неадпрасаваныя штаны, за перасмажаную яечню, апранаецца, падпярэзваецца, выходзіць з хаты, сунецца па вуліцы... і пакуль што ён такі ж ніхто, як і ўсе ў натоўпе, але праз гадзіну-другую ён уваходзіць у абшарпаны, зашмуляны пакой з паламанымі крэсламі і завэдзганым Гербам Дзяржавы на сцяне, і сакратар суда ўскідваецца: «Устаць, суд ідзе!» – і ўсе ўстаюць, а ён сядае пад Герб Дзяржавы, аддыхваецца, перакладвае нейкія пеперчыны, напаўвуха слухае пракурора, напаўвуха слухае адваката, пракурорскіх і адвакацкіх сведак, чакаючы толькі таго, калі ўсё гэта скончыцца, і ўрэшце сам усё і завяршае, абвяшчаючы вырак: «Да найвышэйшай меры пакарання!» – і на гэтым мяне заўсёды закліньвала: а як ён ізноў сунецца па вуліцы?.. прыходзіць дахаты?.. распранаецца?.. расшнуроўваецца?.. распярэзваецца?.. кладзецца ў ложак?.. чытае газету?.. засынае?.. Хай нават вінаватаму ён гэткі вырак абвясціў... Ён хто, Гасподзь?.. А раптам невінаватаму?..

Я хоць і лабух, ды не з такімі ўжо адмарожанымі мазгамі, каб не разумець, што ёсць і павінны быць дзяржава і закон, але і дзяржава, і закон – гэта людзі, і які чалавек можа роўны быць дзяржаве, і які чалавек можа роўны быць закону?.. І як выйшла так, як сталася, што не Боская, а чалавечая воля ўзаконена пануе над чалавекам, адна над другой?.. Вось некага забілі. Трэба знайсці і пакараць забойцу – знойдуць і пакараюць не яго, а цябе. І не здрыганецца дзяржава, і не пахіснецца закон. І суддзя вернецца дахаты і, кладучыся спаць, прачытае на сон газету, у якой будзе напісана, якія ў нас справядлівы і гуманны суд...»

Уладзімір НЯКЛЯЕЎ.

Не адмяніўшы смяротнае пакаранне, Беларусь дрэнна выглядае ў вачах цывілізаванай Еўропы

Сяржук СЫС

«Адмоўлена»

А ты не верыш, думаеш, што сніцца,
Што вось расплюшчыш вочы – і міне…
«Адмоўлена ў жыцці», прысуд, вязніца,
І ў сэрцы боль пякучы палыхне.

Як чуйна слых свідруе сутарэнне,
Жахаецца, пачуўшы крок цяжкі,
Ці ляск дзвярэй, ці ветру шум вясенні…
Ідуць за мной, каб звесці на вякі?

Ды не, не можа быць! Яшчэ надзея
Ледзь кволіцца ў загубленай душы.
Дарэмна… Кат аплёўся партупеяй,
Каб зноў зрабіць сваё і зноў зграшыць.

Трымціць душа ў бетоннай дамавіне,
Халодных слёз зіхценне з-пад павек.
У дрогкім сне – крывавая каліна,
Ды маці, што сышла адсюль навек.

У асвятленні цьмяным павуцінне
Раптоўна выхапіць на столі зрок.
Там нехта ёсць жывы… ага, скажы мне:
«І ты бяссоннем хворы, павучок?»

А ты не верыш, думаеш, што сніцца,
Што вось расплюшчыш вочы – і міне…
«Адмоўлена ў жыцці», прысуд, вязніца,
І ў сэрцы боль пякучы палыхне.
2018 год.

ПАЗІЦЫЯ

Дазволяць?

Віцебскі праваабаронца **Леанід Свецік** падаў заяўку на пікет «Не – смяротнаму пакаранню!».

Згодна з заявай аб правядзенні пікетавання, акцыя павінна адбыцца 12 кастрычніка на пляцоўцы, адмыслова вызначанай гарвыканкамам пад масавыя мерапрыемствы.

Асноўная мэта пікета – публічна адзначыць у горадзе Сусветны дзень супраць смяротнай кары.

Апроч пікета ў Віцебску ў межах тыдня запланаваны таксама музычны фестываль «Рок за жыццё».

«Смяротная кара як сродак крымінальнага пакарання парушае неад'емнае права чалавека на жыццё, якое абвешчана ва Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, – адзначыў Леанід Свецік у заяўцы на пікет. – *Даказана, што смяротнае пакаранне вядзе да дэгуманізацыі грамадства і не толькі не памяншае колькасць асабліва цяжкіх злачынстваў, але часцяком і выклікае іх рост. Акрамя таго, ніводная судовая сістэма не застрахавана ад памылак. Гэта азначае, што пры наяўнасці смяротнага пакарання ў дзяржаве час ад часу непазбежна будуць пакараны невінаватыя».*

ЛІСТ З НЯВОЛІ

І Жук з Юзэпчуком былі расстраляны...

*Запіс з турэмнага дзённіка **Алеся БЯЛЯЦКАГА** да Сусветнага дня супраць смяротнага пакарання 2011 года (са скарачэннямі). На жаль, гэты ліст цэнзура не выпусціла за сцены СІЗА.*

«**10.10.2011.**

Калі ў 2010 годзе былі расстраляны Андрэй Жук і Васіль Юзэпчук, памятаю, як мяне ахапіла пачуццё абурэння і бяссілля.

Ужо год, як мы, беларускія праваабаронцы, распачалі і праводзілі кампанію супраць смяротнага пакарання. Мы замовілі сацыялагічнае апытанне, якое дало непаганыя вынікі. Два замеры паказвалі ўстойлівыя лічбы. Амаль палова беларускіх грамадзян выказвалася супраць смяротнага пакарання. Калі ўлічыць, што дзяржава ў гэтым пытанні заўсёды і паслядоўна займала агрэсіўную пазіцыю, дык існуючае грамадскае меркаванне, якое сфарміравалася насуперак афіцыйнай пазіцыі ўлад, было неблагім.

Некаторыя чыноўнікі высокага ўзроўню таксама пазітыўна выказваліся па гэтым пытанні. Я маю на ўвазе і старшыню Вярхоўнага суда, і некаторых дэпутатаў, і, здаецца, генеральнага пракурора. Гэта таксама было добрым знакам. Бо ад нашага запалоханага і страшна зацiснутага чынавенства ўвогуле цяжка дабіцца нейкага самастойнага меркавання, а тым больш калі яно яшчэ пярэчыць статус-кво.

Аргументы супраць смяротнага пакарання былі розныя. І калі простыя людзі часта спасылаліся на маральныя нормы, на хрысціянскае разуменне таемнасці і святасці жыцця, якое дадзена Богам, дык чыноўнікі наўпрост прыводзілі палітычныя аргументы: трэба ўводзіць маратoрый на смяротнае пакаранне, бо яго існаванне перашкаджае Беларусі стаць спецыяльна запрошанай у Савет Еўропы. А ў хуткай перспектыве ў выніку рэферэндуму ці адмены смяротнага пакарання стаць і сябрам Савета Еўропы.

Да такога рашэння іх падпіхвала таксама і пазіцыя ўсіх нашых краін-суседзяў, якія ўсе, нават Расія, ужо даўно ўвялі мараторый ці адмянілі смяротнае пакаранне.

У вачах цывілізаванага і нават не вельмі цывілізаванага свету, маючы смяротнае пакаранне, Беларусь выглядала нявыхаваным дзікуном.

Відавочным аргументам супраць смяротнага пакарання з'яўляецца тое, што нідзе ў Еўропе яго ўжо няма. І нават постсавецкія сярэднеазіяцкія сатрапіі, такія як Узбекістан і Туркменістан, былі вымушаны адмовіцца ад яго.

Усе гэтыя абставіны стварылі добрыя прадумовы для правядзення грамадзянскай кампаніі супраць смяротнага пакарання.

Падчас кампаніі абвязлічаныя асуджаныя на смерць, дзякуючы нашым намаганням, пераўтварыліся ў жывых людзей. І яшчэ больш бессэнсоўным уявілася гэтае ўзаконенае дзяржавай забойства.

Але, як высветлілася, усе нашы намаганні і грамадскія інтэнцыі ў накірунку забароны смяротнага пакарання натыкнуліся на палітычнае рашэнне аднаго чалавека. Яму з нейкіх прычын, пра якія можна толькі здагадвацца, не хацелася адмяняць смяротнае пакаранне.

У свой час пытанне пра смяротнае пакаранне было вынесена на рэферэндум гэткім прычапным пытаннем да іншых, якія дазволілі змяніць Канстытуцыю і зрабіць ўладу аднаго чалавека практычна неабмежаванай. Таму ўвесь блок пытанняў, які быў у 1996 годзе вынесены на рэферэндум, звязаны непарушна. Таму і не адмяняецца смяротнае пакаранне.

Яшчэ адзін аргумент, больш рацыянальны: адмена смяротнага пакарання паказала б слабасць ягонай персанальнай улады, і гэта было б адступленнем ў выніку знешняга і ўнутранага ціску. А саступка нават у маленькім у аўтарытарных дзяржавах можа імгненна прывесці да разбурэння атмасферы страху у грамадстве і да радыкальных палітычных змен.

У выніку мы пачулі катэгарычнае «Не!». І Жук з Юзэпчуком былі расстраляны. У знак пратэсту чацвёра праваабаронцаў выйшлі да Адміністрацыі прэзідэнта.

Нас асудзілі, але кампанія супраць смяротнага пакарання працягваецца. Дэмакратычнае грамадства ў гэтым пытанні адзінадушнае. Падчас леташніх (2010 г.) выбараў у прэзідэнты практычна ўсе апытаныя кандыдаты–апаненты дзеючаму прэзідэнту выказаліся супраць смяротнага пакарання.

Седзячы зараз на Валадарцы, дзе ўтрымліваюцца смяротнікі, а дзесьці ў лёхах турмы адбываюцца расстрэлы няшчасных, я чую яшчэ адзін істотны аргумент. Сістэма правасуддзя ў Беларусі настолькі недасканалая, залежная і суб'ектыўная, што ані следству, ані судам няма даверу. У судах вельмі верагодныя памылкі.

Дзіўнай у гэтай сітуацыі выглядае пазіцыя праваслаўнай царквы і каталіцкага касцёлу. З аднаго боку, на пастаўленае наўпрост пытанне, як царква і касцёл ставяцца да смяротнага пакарання, мы атрымліваем адназначнае: супраць. Але гучыць гэты адказ ледзь не шэптам, напаўголасу і з асцярожнай аглядкаю на ўлады. У той час як ясная і выразная пазіцыя царквы і касцёла магла б канчаткова схіліць вагі на карысць забароны смяротнага пакарання...

ФАНТАСМАГОРЫЯ

Чалавек без галавы

Год назад я ўчыніў страшнае злачынства. Не буду пра яго расказваць, менш жорсткага вы ўсё адно не ўявіце. Словам, суд прысудзіў мяне да найвышэйшае меры. А неўзабаве мяне пакаралі – адсеклі галаву. І цяпер я, пакараны, пішу гэтыя радкі, бо мне ёсць што сказаць.

Я іду па вуліцы, усе смяюцца, жахаюцца і тыцкаюць у мяне пальцамі. Я заходжу ў кавярню, сядаю за столік, выпростваю ногі і раптам адчуваю ўсю сваю недарэчнасць. Я заходжу ў метро, і людзі адступаюцца ад мяне – гэткі невыносны пах тлену. Але я не магу пакінуць іх, не магу не існаваць – я нясу сваю кару.

Магчыма, вы думаеце, што мяне няма, што мяне папросту не можа быць без галавы, што я памёр. Але ж я не проста памёр ці быў забіты, я быў пакараны.

Ці не праўда, можна жыць без рукі, з выкалатымі вачыма, у няволі, быць пачвараю або жабраком? Можна жыць. І не самое гэтае знявечанае жыццё, не самыя гэтыя калецтвы, але ўсведамленне іх, усведамленне сваёй заганнасці сярод іншых – кара для чалавека. Можна, нарэшце, і памерці, здохнуць, але каб пры гэтым усведамляць, што ты – пакараны. Ды толькі так не бывае. Якраз каб усведамляць, трэба жыць. Вось чаму я існую без галавы.

Каб паверыць мне, пачытайце наш Крымінальны кодэкс, які прадпісвае мне – жыць, а вам – верыць у маё існаванне.

Такім чынам, я існую. Я нясу сваю бязмерную кару і сваё бязмернае жаданне пераканаць вас у тым, што смерць – гэта не пакаранне. Як і жыццё – не ўзнагарода. Гэта абсалютныя рэчы. Вяршыць іх можа толькі прырода. І толькі яна мае такое права. Калі ніхто з нас не можа ўзнагародзіць мёртвага жыццём, дык ніхто не можа і адабраць жыццё ў жывога. Гэта, паміж іншым, адзін з трох аргументаў праціўніка смяротнай кары Альбера Камю. Калі дзяржава не можа абсалютна ўзнагародзіць, значыць, яна не можа і абсалютна пакараць.

Другі аргумент Камю: людзі, якія прысуджваюць, ніколі не бываюць святымі. Але відавочна, што права на прысуд да абсалютнага пакарання (крайняй меры) павінны мець толькі абсалютна бязгрэшныя людзі, якія з абсалютных пазіцый вызначаць, ці абсалютнае ўчыненае злачынства. Але такіх людзей, пазіцый і злачынстваў – проста не бывае. І кожны суд можа памыліцца. І ні ў якім кодэксе немагчыма раскласці ўсё наша жыццё па паліцах. Між іншым, для стварэння такога абсалютнага кодэкса зноў жа спатрэбіліся б абсалютныя людзі.

І потым – з-за чаго ўзнікаюць злачынствы? Можа, з-за таго, што жорсткасць, тупасць і хітрасць, страх, прага забойства і гвалту – гэта вызначальныя рысы чалавека? Напэўна, не. Напэўна, ніводзін чалавек не нараджаецца злодзеем. Злодзеем яго робяць абставіны, увесь лад грамадскага жыцця, адказнасць за які нясе дзяржава. Тым больш не даводзіцца казаць пра бязгрэшнасць і абсалютныя правы дзяржавы – як бачым, паўнамоцнага саўдзельніка ёю ж караных злачынцаў.

І вось трэці аргумент Камю: калі дзяржава ўчыняе справядлівы акт, забіваючы злачынцу, дык няхай яна робіць гэта публічна, няхай кат будзе папулярнай у народзе асобай, сімвалам справядлівасці і непазбежнасці пакарання. Дык не ж. Калі мне адсякалі галаву, кат нацягнуў на твар маску, так, каб нават я не мог пазнаць яго. Значыць, ён адчувае, што робіць нешта не тое? Гэтаксама і дзяржава чамусьці схавала нас двух у цёмным скляпенні, далей ад вачэй народа. Яна зрабіла гэта, як сапраўдны злачынца, таемна, крадком. А можа, дзяржава і кат думаюць, што я запомню іх у твар?

(Заканчэнне на 6-й стар.)

ПАМЯЦЬ

Мастак і расстрэлы

Адбылася ў нас размова з мастаком Алесем Пушкіным. Мастак сказаў:

– Трэба не змешваць тэму смяротнага пакарання і сталінскіх расстрэлаў! Гэта нельга змешваць у адно. Трэба падзяляць. Гэта рознае.

– Чаму?

– Цяпер у нас расстрэльваюць толькі нягоднікаў і маньякаў – сапраўдных злачынцаў, а пры Сталіне расстрэльвалі інтэлігентаў і палітыкаў, іншадумцаў, сялян, рабочых.

– Слухай, але ж і тое і другое – расстрэл. А расстрэл – гэта смяротнае пакаранне. Гэта забойства чалавека паводле рашэння суда. Суд выносіць вырак, а кат выконвае – робіць стрэл у патыліцу.

– Але ўсё адно – гэта рознае. Сталінскія расстрэлы – гэта іншае.

– Гэта не іншае. І ў часы Сталіна людзей расстрэльвалі паводле рашэння суда. То бок гэта быў расстрэл паводле закона. Гэтаксама, як і ў фашысцкай Германіі людзей каралі смерцю паводле законаў, якія там існавалі. Смяротнае пакаранне – падмурак таталітарызму. Пакуль яно існуе, ёсць магчымасць, што чалавека пакараюць смерцю за яго палітычную пазіцыю і перакананні. А яшчэ ёсць пазасудовыя пакаранні па сцэнарыі смяротнага пакарння. Успомні ксяндза Ежы Папялушку. А ў нас, у Беларусі, што адбылося напрыканцы 1990-х? Як распраўляліся з апанентамі рэжыму? Забівалі з дапамогай расстрэльнага пісталета.

– У гэтым я з вамі пагаджуся, – сказаў Алесь Пушкін, – але ў свядомасці людзей усё адно масавыя рэпрэсіі і смяротнае пакаранне падзелены.

– Але і там і тут – гэта адна і тая ж з'ява пад назвай СМЯРОТНАЕ ПАКАРАННЕ. І мы будзем гаварыць пра гэта зноў і зноў. Бо нельга адначасова ўшаноўваць людзей, расстраляных пры Сталіне, і выступаць за смяротнае пакаранне.

«А ідзі ты на Кабыляцкую гару»

«А ідзі ты на Кабыляцкую гару», – гаварылі на пачатку 1970-х у нашым дзіцячым садзе ў Оршы. Было зразумела, што пасылаюць не ў самае лепшае месца. Што гэта за гара? І чаму з ёй звязана нядобрая слава?

Кабыляцкая гара, альбо Кабылякі, – месца масавых расстрэлаў пры Сталіне. У верасні 1982-га ў Оршы пры будаўніцтве чыгуначнага адгалінавання ў лесе на Кабыляцкай гары была знойдзена яма з целамі 50 расстраляных. Камісія з прадстаўнікоў савецкіх і адміністрацыйных органаў (пракурор, судовы эксперт, прадстаўнік ваенкамата, міліцыя) прызнала, што гэта расстрэлы савецкіх часоў. 20 верасня 1982 года камісія правяла агляд парэштках, знойдзеных пры будаўніцтве чыгуначнага адгалінавання Орша-Паўночная. Пасля апытання мясцовых жыхароў і правядзення эксгумацыі камісія выключыла магчымасць таго, што гэтыя людзі былі расстраляны падчас нямецкай акупацыі: «Як правіла, немцы праводзілі расстрэлы адкрыта, а не ў глухіх месцах, з аўтаматаў без пашкоджання касцей галавы<…>Агляд месца паказаў, што пахаванне праведзена ў 1937–1939 гады ў глухім лясным масіве<…> усе пяцьдзясят чарапоў маюць адтуліны ад кулі ў лобнай частцы».

Акт з вынікамі работы камісіі быў перададзены ў часы перабудовы супрацоўніцай гарвыканкама Галінай Урублеўскай Юрыю Копціку, які на той час з'яўляўся супрацоўнікам газеты «Ленінскі прызыў» і пісаў пра сталінскія расстрэлы. Акт – гэта два аркушы паперы з пячаткамі. З яго вынікае, што павінны быць іншыя дакументы таго даследавання на Кабыляцкай гары – пратаколы апытання мясцовых жыхароў, фотаздымкі парэштак, заключэнне патолагаанатама. Большасці з тых, хто падпісаў акт у 1982 годзе, ужо няма ў жывых. Чым кіраваліся падпісанты акта? У той час аб'ектыўнасць у дачыненні да савецкіх рэпрэсій – дзіва.

У 1990-я гады на Кабыляцкай гары ўсталяваны памятны знак – вялізны валун чырвонага дняпроўскага граніту. На сёння застаецца актуальнай праблема ўшанавання месца расстрэлаў, якія адбываліся ў 20–30-я гады XX стагоддзя ў межах тагачаснай Оршы – цяпер Мікраraён-3 па Магілёўскай шашы.

Сведка расстрэлаў

Адзін з падпісантаў акта пра расстрэлы на Кабыляцкай гары меў асабістую гісторыю – у дзяцінстве ён быў сведкам расстрэлаў.

І ў 1989 годзе ён падзяліўся ўспамінамі з даследчыкам рэпрэсій Юрасём Копцікам. Гэта Георгій Харытонавіч Пішчалаў, які на пачатку 1980 года ўзначальваў Таварыства аховы помнікаў у Оршы і быў адным з падпісантаў акта 1982 года, паводле якога Кабыляцкая гара была афіцыйна прызнана месцам масавых расстрэлаў пра Сталіне: «*Расстрэльвалі па абодва бакі ад дарогі. У гэтым месцы тады былі спецыяльна зроблены тры з'езды, каб машыне было зручна адразу з магістралі завярнуць у лес. Па правым баку (калі ехаць з Оршы) расстрэльвалі святароў і, як іх тады звалі, кулакоў. Гэта, відаць, былі ўсё мясцовыя, аршанскія людзі, бо сваякі ўсё ж нейкім чынам даведваліся, дзе ляжаць іх родныя, і ставілі на магілы свечкі. А па левы бок свечак не было. Там былі брацкія магілы людзей, у якіх сваякоў блізка не было, чужых, прывезеных аднекуль з іншых мясцін. І па левы бок, і па правы магілы пачыналіся недалёка ад шашы, метраў за сорак, іншыя – за сто. Памеры магіл розныя, у сярэднім метры 4 на 2. Побач вёска Паддубцы, дык там ледзь не кожны вечар а 23-й гадзіне з лесу чуліся стрэлы. (…) А пасля магілы былі па ўсім гэтым лесе, дзе былі праезды для машын. Рабілі іх без усялякай сістэмы: то ў сярэдзіне, то на пачатку, то на краі. Расстрэлы доўжыліся круглы год, нават зімой. Каля свежых магіл на ствалах дрэў, на лісці часта можна было ўбачыць распырсканую кроў і мазгі – стралялі, відаць, толькі ў галаву. Ямкі закопваліся абы-як, часам з зямлі тырчалі ногі ці рукі, над якімі віліся мухі. Цяжкае відовішча, проста немагчыма было глядзець на гэта. Я нават прыходзіў з рыдлёўкай і прысыпаў усё гэтае вар'яцтва зямлёй*». (Юрась Копцік. «Крумкачы на Кабыляцкай гары», «Літаратура і мастацтва», 1989 год).

«Забылі рыдлёўку, дайце нам рыдлёўку»

Цяпер пра расстрэлы ў лесе па Магілёўскай шашы ў Оршы мала ведаюць і рэдка гавораць. А да Другой сусветнай вайны пра лес людзі ведалі: тут па начах расстрэльваюць «ворагаў народа» і «папоў».

Сям'я Аляксандра Казлова жыла ў апошнім доме перад расстрэльным лесам. Каля дома быў калодзеж. У 1930-я гады расстрэльныя каманды НКВД заязджалі да калодзежа папіць вады, памыцца, пачысціцца пасля «акцый» па знішчэнні людзей. А аднойчы папрасілі рыдлёўку ў гаспадароў, каб закапаць трупы расстраляных. Рыдлёўку прасілі па дарозе ў лес – у гэты час асуджаныя да расстрэлу былі яшчэ жывыя.

Улады адмаўляюць факт расстрэлаў

У маі 2018 года сваякі рэпрэсаваных з ініцыятывы «Расстраляныя ў Оршы» тэлефанавалі на «Прамую тэлефонную лінію» ў райвыканкам з пытаннем пра ўшанаванне памяці расстраляных, але чулі ў адказ, што факт расстрэлаў не пацверджаны і архіўныя дакументы адсутнічаюць. Былі тыповыя пісьмовыя адказы: «звестак пра месцы расстрэлу ахвяр палітычных рэпрэсій на тэрыторыі Аршанскага раёна не маецца. З-за адсутнасці архіўных дакументаў, якія афіцыйна пацвярджаюць факт расстрэлу ахвяр палітычных рэпрэсій, усталяваць дакладнае месца і асобы пахаваных там людзей не ўяўляецца магчымым. Пры наяўнасці архіўных звестак, якія афіцыйна пацвярджаюць факты, выкладзеныя ў звароце, будзе вызначана месца для ўшанавання памяці ахвяр палітычных рэпрэсій у Оршы».

А як жа акт 1982 года, падпісаны афіцыйнымі асобамі? А як сабраныя вусныя ўспаміны? Шакіруючыя падрабязнасці расстрэлаў на Кабыляцкай гары распавёў Юрый Копцік: «*Сідарэнка, які быў звольнены ў чыне маёра МГБ у сярэдзіне 1950-х гадоў з органаў у час «хрушчоўскай адлігі», расказваў так: «Я на ноч браў два пісталеты, насыпаў у кішэню патроны. І ўдваіх з шафёрам рабілі за ноч два-тры рэйсы. Машыну ставілі так, каб фарамі асвятляла самае гэтае месца расстрэлу, і па адным выцягвалі людзей». Калі траплялася асабліва моцныя і ўпартыя, то ў іх пад машынай адмыслова была такая доўгая качарга падрыхтавана накшталт багра, чаплялі чалавека за вопратку і проста выцягвалі і дастрэльвалі тут на краю магілы*».

У верасні 2018 года аршанскія ўлады ўсё ж прымацавалі на мемарыяльным знаку на Кабыляцкай гары шыльду з безаблічным нейтральным надпісам «Месца памяці і смутку» на чатырох мовах – рускай, беларускай, англійскай ды іўрыце. У надпісе нічога не сведчыць пра тое, што тут пахаваны ахвяры савецкіх рэпрэсій. І можна падумаць, што гэта ўшанаваны ахвяры Другой сусветнай вайны. Ні слова пра расстрэлы. Надпіс кожны можа трактаваць па-свойму.

Аршанскія актывісты ў 1990-я гады адділі за свае грошы мемарыяльную чыгунную дошку з наступным надпісам: «Гора вам, хто смяецца цяпер, бо заплачаце і зарыдаеце. Евангелле ад Лукі. Тут захаваны ахвяры рэпрэсій, учыненых бязбожным камуністычным рэжымам у 1930–1953 гады».

Парэшткі людзей, расстраляных ў Курапатах, якія былі эксгумаваны падчас раскопак у 1989 годзе, вывезены для экспертызы, і цяпер іх лёс невядомы. Парэшткі расстраляных у часы СССР ва ўрочышчы Хайсы пад Віцебскам у 2018 годзе перапахавалі як ахвяр Другой сусветнай вайны. Так злачынцы хаваюць целы забітых у чужых магілах.

Паліна СЦЕПАНЕНКА.

Оскар УАЙЛД

Балада Рэдынгскай турмы

(Фрагменты)

Балада напісана пасля адбыцця Уайлдам зняволення ў катаржнай турме ў Рэдынгу. За аснову твора ўзяты рэальныя падзеі: страта аднаго са зняволеных, 30-гадовага хлопца, асуджанага на шыбеніцу за забойства сваёй жонкі з рэўнасці. Гэтая кара зрабіла глыбокае ўражанне на вязня Уайлда. У гэтых фрагментах адлюстраваны перажыванні паэта і ягоных таварышаў па няшчасці ў ноч перад выкананнем прысуду і ў самы дзень экзекуцыі.

Не бачыў я такой журбы
Вачэй, калі глядзяць
На сіні лапік угары,
Што маеш небам зваць.
А *ён* забіў, каго любіў,
І мусіў смерць прыняць.
……………………………….

Тае начы ў наш калідор
Запоўз агідны страх,
І крокі поўнілі крадком
Глухі жалезны гмах,
І быццам брат глядзеў з-за крат
У наш бяззорны спрат.

А ён ляжаў, як той, хто сніць
Кваністыя палі,
Падсочвалі вартаўнікі
І ўцяміць не маглі,
Нашто салодкі сон такі
Ля катавай пятлі.

Ці можна спаць, як час рыдаць
Тым, хто рыдаць не смеў.
І мы – вар'ят, бандыт, махляр –
Чувалі ўсе ў турме,
І ў кожным сэрцы немы жах
Прад жахам ТЫМ нямеў.

Падсочвалі вартаўнікі
І не маглі дапяць,
Чаму на кожным доле ніц
Тут постаці ляжаць
І кленчаць, хто не ўмеў стагнаць
Ні пацеры казаць.

І мы маліліся ўсю ноч
І кленчылі, аднак
Хістаўся морак паўз вакно,
Нібы жалобны знак.
На губцы горкае віно –
То каяння быў смак.
……………………………

Тым днём не правіцца імша,
Калі працуе кат:
Мо святару баліць душа,
Ці засціцца пагляд,
Ці можа прачытацца ў ім,
Што ведаць нельга ўсім.
……………………………….

На шпацыр нас вядзе канвой
І пасвіць шэры гурт;
На кожным з іх – парадны строй,
Пачышчаны сурдут;
А што на ботах вапны след –
Мы сцямілі як след.
Бо там, дзе ямай зеўраў дол,
Больш ямы не было,
А трошкі гразі ды пяску,
Ды мёртвае сцябло,
Ды трошкі вапны ды пяску –
На саван бедаку.

Бо ён свой саван атрымаў,
Але не ўдарыў звон:
Глыбока пад дваром турмы
Зарыты ў путах ён,
Распрануты да галізны,
Апрануты ў агонь.
…………………………….

Яшчэ тры доўгія гады
Зярнятка не ўпадзе
На сумным лапіку зямлі,
Ні зёлка не ўзрасце
Тры доўгія гады на ім,
Сацьмелым і пустым.

Бо сэрца забойцы пад зямлёй
Любую струціць рунь –
Так цвердзіць сталы забабон,
А Божы іншы грунт,
І ўспыхне ружаў бель – ясней,
А чырвань – чырваней!

З ягоных вуснаў – чырвань-квет,
А з сэрца – белы квет!
Згадайма, дзе і як чыніў
Хрыстос свой запавет:
Як пілігрымскі ссохлы кій
Расцвіў – і ўразіў свет.

Але няможна ружам жыць,
Папаўшы ў гэты кут:
Асфальт са шчэбнем на мяжы –
То ўся аздоба тут,
Бо кветкі здольныя гаіць
Нам душы ў час пакут.

І ні пялёстак, ні другі
Не зроніць ружа, не! –
На сумны лапічак зямлі
Пры вусцішнай сцяне,
І нам не ўшэпча ў змерлы слых:
Бог-Сын памёр за ўсіх!

Пераклад Галіны ДУБЯНЕЦКАЙ.

Некалькі фактаў…

– Афіцыйнай інфармацыі пра колькасць расстраляных за часы незалежнасці Беларусі ў адкрытым доступе няма. Паводле падлікаў праваабаронцаў, гэта каля 400 чалавек.

– Дзень і час выканання прысуду не паведамляюцца. Асабістыя рэчы, а таксама цела расстралянага для пахавання не выдаецца, месца пахавання не ўказваецца.

– Паводле наяўнай інфармацыі, усяго толькі адзін асуджаны да смяротнага пакарання быў памілаваны прэзідэнтам. Расстрэл быў заменены на пажыццёвае зняволенне.

– У сакавіку 2012 года на фоне прывядзення ў выкананне смяротнага прысуду па справе аб выбуху ў мінскім метро пры апытаннях НІСЭПД (зарэгістраванага ў Вільнюсе) было зафіксавана, што 49,7% рэспандэнтаў выступаюць за адмену смяротнага пакарання.

– У апошні час чатыры краіны – Фіджы, Мадагаскар, Рэспубліка Конга і Сурынам – адмянілі смяротнае пакаранне за ўсе злачынствы.

ТОЧКА ЗРЕНИЯ

Александр ФЕДУТА

На фоне Вечности

От Европы отделяет нас немного – один росчерк пера. Один автограф лица, уполномоченного подписать мораторий на исполнение смертной казни в Республике Беларусь. Наша страна – последнее государство в Европе, где смертная казнь приводится в исполнение. Где государство считает, что оно имеет право распоряжаться жизнью и смертью своих граждан. То есть где государство присваивает себе полномочия Бога.

Я писал и буду писать об этом.

И не потому, что я считаю, что преступления должны оставаться безнаказанными. Просто суд людской у нас более безжалостный, чем суд Божий. И люди, выносящие приговор, считают себя вполне непогрешимыми.

Возможно, я согласился бы и с тем, что есть преступления, за которые нет иного наказания, кроме смерти. Но для этого должна быть другая судебная система.

Мне довелось пребывать под следствием после декабрьских событий 2010 года. Под смертную казнь никого из нас и не пытались подводить, а в конце концов и вовсе «перебили» статью, инкриминировавшуюся нашему штабу, на «менее тяжкую» – то есть на ту, за которую, как правило, и в заключении-то во время следствия не держат. Однако вопросы остались.

Все это время государственное телевидение откровенно нагнетало атмосферу, запугивая белорусское общество нами, а наших близких – катастрофическим наказанием, которое ждет нас за наши грехи. Длительное время нам не позволяли получать письма, из газет умудрялись вырезать целые полосы, оставляя для чтения странные кружева-«выцінанкі», над которыми трудился персонал следственного изолятора. Делалось все, чтобы мы не знали, что происходит за стенами нашего узилища.

Нам отказывали во встречах с адвокатами вне присутствия следователя, хотя такое право – и наше, и адвоката – казалось бы, было предусмотрено законодательством. Следователи играли с нами, как сыто улыбающийся кот играет с мышью, надеясь, что мы совершим какую-нибудь ошибку, оставив брешь в собственной защите. На адвокатов кричали в нашем присутствии, запугивали их лишением адвокатской лицензии. И это – уже точно зная, что ни государственного переворота, ни посягательств на жизнь и свободу граждан никто из нас не планировал.

Потом нас выпустили на относительную свободу. То есть мы оказались по другую сторону решетки.

А потом случился взрыв в метро. Тот самый апрельский взрыв 2011 года. Еще до суда над нами.

И я увидел самое страшное – когда в праве на защиту отказывают смертникам. Во время процесса подсудимый Ковалев объявил, что просит – в соответствии с законом – дать ему возможность в течение пяти минут посоветоваться с адвокатом.

Судья отказал.

Эти пять минут ничего не решали, в принципе. Но было что-то, за что человек, уже приговоренный к смерти государственными медиа, судорожно цеплялся, что-то, оставлявшее ему надежду.

Судья отказал.

Пять минут разговора с защитником показались ему излишними. «У вас было время». Если так же, как у нас, когда мы находились в следственном изоляторе, то этого времени не было. Нам его не дали. Когда я заявил, что откажусь давать показания, мне предоставили возможность поговорить с адвокатом в течение … одной минуты. Повторюсь: речь не шла о жизни и смерти. А в случае с Ковалевым, обвинявшимся в недонесении властям о подготовке взрыва, шла как раз о ней. Пять минут для человека, обреченного на смерть, – отказать в такой малости?

Женщина, прошедшая через политические процессы 2011 года (не подсудимая – родственница одного из подсудимых), рассказывала мне, как шла по улице Минска и увидела знакомую фигуру. Это был уже 2012 год. Пригляделась: шел бывший генеральный прокурор. Машинально, не отдавая себе отчета, она ускорила шаг, пристроилась ему за спину – благо двигались они в одном направлении – и начала повторять: «Сволочь! Будь ты проклят!»

Она не кричала. Она повторяла это почти беззвучно, стараясь не закричать от переполнявшей ее боли воспоминаний – и об ужасе зимы 2010–2011 годов, и о тоске по своим близким, и о собственной тогдашней беспомощности. Но человек перед ней, как ей показалось, почувствовал ее присутствие, ссутулился еще больше и ускорил шаг.

«Каждому да воздастся по вере его и по делам его», – так, кажется, говорится? Я не силен в знании сакральных текстов, простите меня. И философом меня не назовешь. Однако есть один принцип, которому меня научила великая всемирная культура.

Есть время. Оно конечно. Оно начинается и заканчивается вместе с нами. Вместе с нашим первым вздохом и вместе с вздохом последним.

И есть Вечность. Это – то непонятное мне измерение, которое существовало и будет существовать вне зависимости от нас. Здесь накапливаются наши слова, наши мысли, наши поступки. Здесь действительно не горят рукописи и возможно воскресение из мертвых хотя бы для того, чтобы предстать перед ликом высшего Судии. Именно в этом измерении – в Вечности – следователь, кричавший на адвоката, судья, отказавший подсудимому в праве на защиту, прокурор, сделавший вид, что все происходит законно, – обречены.

Они понимают это очень поздно, когда им становится не по себе при мысли, что до смерти и осталось-то всего-ничего, несколько шагов. Им кажется, что они, вершители судеб, узурпировавшие право отправлять на смерть своих сограждан, смогут откупиться от Судии свечами, молитвами, убедить его во время исповеди? Нет, этого не будет. Каждому воздастся по словам, мыслям и делам его. Тех, кто не верит в Вечность, Вечности и лишат. Но и при жизни их наступит момент, когда они почувствуют шаги за спиной и услышат почти беззвучное:

– Будь ты проклят!..

ФАНТАСМАГОРЫЯ

Чалавек без галавы

(Заканчэнне. Пачатак на 5-й стар.)

Куды – запомню? Выходзіць, яны насамрэч лічаць, што я буду існаваць і пасля пакарання?..

Такім чынам, пакаранне смерцю – гэта зусім не справядлівае і не пакаранне. Але што гэта? Можа, помста? Каго і каму?

У сярэднявеччы кодэкс права Старабеларускай Дзяржавы – Статут 1588 года – сапраўды разглядаў смяротную кару як помсту сваякоў і блізкіх пацярпелага. Вас маглі чацвертаваць, спаліць на вогнішчы, пасадзіць на кол, пакінуць без галавы, павесіць (у залежнасці ад таго, якое вы ўчынілі злачынства), але кату за паслугі заўсёды плацілі сваякі пацярпелага. Дзяржава толькі судзіла і выносіла вырок. І каралі вас, помсцілі вам прылюдна, на плошчы.

Цяпер жа мы толькі і чуем, што смяротная кара – гэта не помста. Але што? Давайце глядзець, чые тут прысутнічаюць інтарэсы.

Ну, натуральна, не пакаранага. Можа, пацярпелага? Але караюць смерцю найчасцей за забойства. Сваякі пацярпелага, калі і атрымліваюць ад гэтага, дык толькі зусім умоўную «маральную кампенсацыю». Можа, тут інтарэсы следства і суда? Але ім у прынцыпе ўсё адно, яны толькі выконваюць прадпісанае. Можа, Крымінальнага кодэкса? Гэтай вось кніжэнцыі... А можа, тых, хто прадпісвае? Дзяржавы, якая імкнецца прыбраць саўдзельніка? Улады? А інтарэсы ўлады – палітычныя. Яе інтарэсы – усё тое, што яе ўмацоўвае. Выходзіць, смяротнае пакаранне – гэта ўсяго толькі палітычная падпорка ўлады, калі яе аўтарытэт «на нулі».

Кепская ўлада... Але што тут цікавае? Тое, як шчыльна спляліся палітыка ўлады і зверства п'янага мужыка на ўласнай кухні, і групавы гвалт у цёмным куце парку, і ўсё такое іншае. Нездарма, значыць, кажуць, што людзі самі заслугоўваюць тае ўлады, якую маюць.

Людзі – гэты раз'ятраны натоўп, што прагным чырвоным ротам раве: смерці! Страляць, вешаць, танкамі душыць! Наш народ – прыхільнік пашырэння смяротнай кары. Пра гэта сведчаць апытанні, статыстыка.

Гэта яны тыцкаюць у мяне пальцамі, смяюцца з мяне, жахаюцца ад мяне. Гэта яны пішуць пра мяне ў газетах, смакуючы дэталі злачынства, зноў і зноў выносяць мне прысуд у даўжэзных чэргах і ненавідзяць. Гэта сябе яны ўва мне маюць на ўвазе, разглядаюць і ненавідзяць. І я не магу пакінуць іх не толькі таму, што павінен усведамляць сваю пакаранасць, але і таму, што я – іхны дакор самім сабе.

Аднойчы, калі я блукаў па вуліцах, мне сустрэўся мужчына. Ён абаўрэла глядзеў на мяне, а пасля раптам спахапіўся і кінуў мне ўслед камень.

«Што ты робіш! – хацеў сказаць яму я. – Я ж не Хрыстос! Я забойца. Разумееш?»

«Так, – хацеў быў падумаць чалавек, – але ж і я не бязгрэшны».

Ды толькі стаялі мы адзін насупраць аднаго моўчкі. Бо не было чым: яму – падумаць, а мне – сказаць.

Сяргей ДУБАВЕЦ.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 8 ОКТЯБРЯ

Беларусь 1

06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 00.25 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15, 00.05 «Зона Х».
09.10 «Главный эфир».
10.20, 12.10, 18.35, 19.20 «Семейные обстоятельства». Сериал.
12.45, 13.05, 14.35, 15.25 «Нарушение правил». Сериал.
15.15, 18.00 «Новости региона».
17.05 «Белорусское времечко».
21.00 «Панорама».
21.50 «Наши».
22.10 «След». Сериал.
23.45 «Арена».
00.45 «День спорта».

Беларусь 2

07.00 «Телеутро».
09.00, 18.30, 22.10 «Тэлебарометр».
09.30, 20.00 «Понять. Простить». Док. сериал.
10.45 «Копейка в копейку».
11.20 «Камень, ножницы, бумага».
12.00 «Свидание для мамы».
13.05 «Мир наизнанку. Япония».
14.15 «Чип и Дейл спешат на помощь». Мультсериал.
15.05 «В гости к Робинсонам». Анимац. фильм.
16.45 «В гостях у Эллис». Х/ф.
19.15 «Суперлото».
21.05 «Орел и решка».
22.00 «КЕНО».
22.15 «Центральная больница». Сериал.
23.15 «Иди сюда и танцуй».
23.20 «Верните мне красоту».
00.40 «Сыграй меня, если сможешь».

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.35 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 19.55 «Навіны культуры».
08.25, 12.20 «Гэты дзень».
08.30 «Нацыянальны хіт-парад».
09.25, 19.15 «Апошні дзень».
10.00 «Навукаманія».
10.30, 15.45 «Яшчэ не вечар». М/ф.
12.25 «Гарады Беларусі».
12.50 «Наперад у мінулае».
13.20, 21.05 «ТАСС упаўнаважаны заявіць...». Серыял.
14.30, 22.15 «Маршалы Перамогі: Жукаў і Ракасоўскі».
15.20 «Камертон».
17.15 «Люблю і памятаю».
17.55 «Штармавое папярэджанне». М/ф.
20.10 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».
20.40 «Калыханка».
23.00 «Вялікія мастакі».

Беларусь 5

07.00, 13.50 Футбол. Чемпионат Англии.
08.55 «Большой спорт».
09.35 Футбол. «Динамо-Минск» – ФК «Смолевичи».
11.25 «Итоги недели».
12.05 Баскетбол. Единая лига ВТБ. «Цмокі-Мінск» (Беларусь) – «Зелена Гура» (Польша).
15.50 Футбол. «Ислочь» (Минский район) – БАТЭ (Борисов).
17.40, 20.50 «Спорт-центр».
17.50 «Есть только миг. Уроки Виктора Ливенцева».
18.20 Хоккей. Прямая трансляция (в перерывах – «Спорт-центр»).
21.00 «Время футбола».
21.45 Футбол. Чемпионат Англии. Обзор тура.
22.40 Бокс. Всемирная суперсерия.

ОНТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.10, 07.10, 08.10 «Наше утро».
09.10 «Контуры».
10.00 «Жить здорово!».
11.10 «Контрольная закупка».
11.50 «Модный приговор».
13.10 «Дети Арбата». Сериал.
15.00 «Давай поженимся!».
16.20 «Мужское/женское».
17.30, 18.20, 00.15 «На самом деле».
18.55 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневник.
19.00 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.10 «Операция «Сатана». Сериал.
22.15 «Бессонница». Сериал.
23.15 «Наша жизнь».
01.25 «Ночные новости».

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
10.55 «Погода на неделю».
11.00, 14.00, 20.00 «Вести».
11.30 «О самом главном».
12.35, 14.35 «Самое главное». Х/ф.
13.35 «Наше дело».
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «60 минут».
17.00 «Вести. Местное время».
17.25 «Судьба человека».
18.30 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
20.40 «Московская борзая-2». Сериал.
22.30, 23.10 «Морозова». Сериал.
00.25 «Вечер».

НТВ-Беларусь

05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.40 «Сегодня».
06.10 «Поедем, поедим!».
07.10 «Деловое утро НТВ».
07.55, 08.05 «Возвращение Мухтара». С.
09.40 «За гранью».
10.20 «Жди меня».
11.10, 14.05 «Цезарь». Сериал.
13.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
16.35 «Бой с тенью-3. Последний раунд». Х/ф.
19.45 «Канцелярская крыса». Сериал.
21.35 «Шеф. Новая жизнь». Сериал.
23.15 «ЧП.by».
23.55 «Стервы». Сериал.

СТВ

05.30 «Большой город».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.15 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
09.05 «Добро пожаловаться!».
09.25 «Неделя».
10.40 «Документальный спецпроект».
12.20 «Водить по-русски».
12.40, 23.50 «Самые шокирующие гипотезы».
13.45 «Секретные территории».
14.40 «Странное дело».
15.35, 16.50 «Кулинар». Сериал.
19.55, 23.00 «СТВ-спорт».
20.05 «Столичные подробности».
20.25 «Боец». Сериал.
22.00 «Смотреть всем!».
23.05 «Загадки человечества».
00.35 «Минтранс».
01.20 «Самая полезная программа».

Мир

06.00 «Отдел С.С.С.Р.». Сериал.
07.00, 10.10 «Заколдованный участок». Сериал.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 00.00 «Новости».
13.10 «Зал суда. Битва за деньги».
14.00, 01.35 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.00, 02.25 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 00.45 «Игра в кино».
17.10, 18.05 «Возвращение Мухтара-2». Сериал.
19.20, 03.15 «Метод Лавровой». Сериал.
22.25, 00.10 «Испытательный срок». Х/ф.

Россия Культура

06.30, 07.00, 07.30, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 «Новости культуры».
06.35 «Пешком...».
07.05 «Эффект бабочки».
07.35, 22.20 «Сита и Рама». Сериал.
08.25 «Аксаковы. Семейные хроники».
09.05, 16.55 «Анна Павлова». Сериал.
10.15 «Наблюдатель».
11.10, 01.40 «Эдита Пьеха. Если б знали вы, как мне дороги...».
12.05, 16.40, 18.35 «Цвет времени».
12.15, 18.45, 00.40 «Власть факта».
12.55 «Хранители Мелихова».
13.25 «Линия жизни».
14.20 «Город №2».
15.10 «На этой неделе... 100 лет назад. Нефронтовые заметки».
15.35 «Агора».
17.50 «Знаменитые оркестры Европы».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Правила жизни».
20.30 «Спокойной ночи, малыши!».
20.45 «Числюсь по России».
21.30 «Сати. Нескучная классика...».
23.10 «Марк Захаров: мое настоящее, прошлое и будущее».
00.00 «Мастерская Алексея Бородина».
01.25, 02.35 «Мировые сокровища».

Белсат

07.00, 21.00, 00.40 «Аб'ектыў».
07.15, 19.50, 21.25, 23.35, 01.05 «Студыя «Белсат».
07.40 «ПраСвет».
08.15 «Над Нёмнам».
08.30 «Беларускі свет».
08.55 «Эксперт».
09.15 «Зона «Свабоды».
09.55 «Вяскоўцы».
10.25 «Планета Зямля». Серыял.
11.15 «Невядомая Беларусь»: «Чарга. Гісторыя пытання ці пытанне гісторыі?». Д/ф.
11.55 «Дарэлы». Серыял.
12.45 «Карскі і ўладары чалавецтва». Д/ф.
13.45, 21.45 «Дыпан». М/ф.
15.35 «Ліст да Ганны». Д/ф.
16.30 «Хай так TV».
17.05 «Я не буду гэтага есці».
17.35 «Зроблена ў СССР». Д/ф.
18.30 «Даты праўды: 26 жніўня 1933 года. Рэформа беларускага правапісу».
18.50, 01.25 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Асаблівая місія гродзенскіх бернардзінаў».
19.05, 01.35 «Асабісты капітал».
19.30 «Вось так».

ВТОРНИК, 9 ОКТЯБРЯ

Беларусь 1

06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.30, 00.25 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15, 00.05 «Зона Х».
09.10, 22.10 «След». Сериал.
10.50, 12.10, 18.35, 19.20 «Семейные обстоятельства». Сериал.
13.05 «Детский доктор».
13.35 «День в большом городе».
14.35, 15.25 «Бессмертник. Новая надежда». Сериал.
15.15, 18.00 «Новости региона».
17.05 «Белорусское времечко».
21.00 «Панорама».
21.50 «Специальный репортаж».
23.45 «Сфера интересов».
00.45 «День спорта».

Беларусь 2

07.00 «Телеутро».
09.00, 19.30 «Тэлебарометр».
09.05, 19.35 «Понять. Простить». Док.сериал.
09.40, 20.10 «Семейные истории».
10.20, 17.35 «Следствие любви». Сериал.
12.15 «Свадебный размер».
13.15 «Свидание с будущим».
14.20, 23.25 «Орел и решка».
15.15, 22.25 «Центральная больница». Сериал.
16.15, 00.25 «Ничего себе ньюз».
16.20, 00.30 «Пин_код».
17.05 «Сыграй меня, если сможешь».
20.40, 22.05 «Свадьба вслепую».
22.00 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.35 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 20.00 «Навіны культуры».
08.25, 12.20, 20.20 «Гэты дзень».
08.30, 17.55 «Жукаў». Серыял.
09.25, 18.50 «Апошні дзень».
10.00 «Я хачу гэта ўбачыць!».
10.25 «Тэатр у дэталях». «Дзікае паляванне караля Стаха». Спектакль Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача.
10.55, 16.45 «Сяржант міліцыі». Серыял.
12.25 «Гарады Беларусі».
12.50 «Жывая культура».
13.20, 21.05 «ТАСС упаўнаважаны заявіць...». Серыял.
14.40, 22.25 «Аперацыя «Вайс». Як пачалася Другая сусветная».
15.25 «Выпрабаванне».
15.55 «Госці «Славянскага базару». «Група «Любэ».
19.30 «Ваша лато», «Пяцёрачка».
20.25 «Суразмоўцы».
20.40 «Калыханка».
23.10 «Артэфакты».
23.35 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».

Беларусь 5

07.00 Футбол. Чемпионат Англии. Обзор тура.
07.55 Хоккей. КХЛ.
10.00 «Время футбола».
10.40 «Есть только миг. Уроки Виктора Ливенцева».
11.10 «Легенды мирового спорта».
11.40 «Спорт-микс».
11.50 Теннис. WTA. Пекин. Финал.
13.50 Гандбол. Лига чемпионов.
15.25 «Игры «на вырост».
15.55 Футбол. Чемпионат Англии.
17.50 Гандбол. Лига чемпионов.
18.20 «Спорт-кадр».
18.50 Хоккей. Лига чемпионов (в перерывах – «Спорт-центр»).
21.10 «Спорт-центр».
21.20 Футбол. Лига наций.
21.50 Смешанные единоборства.

ОНТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.10, 07.10, 08.10 «Наше утро».
09.10 «Сегодня 9 октября. День начинается».
10.00 «Жить здорово!».
11.10 «Контрольная закупка».
11.50 «Модный приговор».
13.10 «Дети Арбата». Сериал.
15.00 «Давай поженимся!».
16.20 «Мужское/женское».
17.30, 18.20, 23.15 «На самом деле».
19.00 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.10 «Операция «Сатана». Сериал.
22.15 «Бессонница». Сериал.
00.20 «Вечерний Ургант».
01.10 «Ночные новости».

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 20.00 «Вести».
11.25 «О самом главном».
12.35, 14.25, 20.40 «Московская борзая-2». Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «60 минут».
17.00 «Вести. Местное время».
17.25 «Судьба человека».
18.30 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
22.30, 23.10 «Морозова». Сериал.
00.25 «Вечер».

НТВ-Беларусь

05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.40 «Сегодня».
06.10 «Еда живая и мертвая».
07.10 «Деловое утро НТВ».
07.55, 08.05 «Возвращение Мухтара». Сериал.
09.40, 23.15 «ЧП.by».
10.20 «Свидетели». Сериал.
11.15 «Москва. Три вокзала». Сериал.
13.30, 18.25 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.10 «Пасечник». Сериал.
15.05, 16.35 «Невский». Сериал.
17.25 «ДНК».
19.45 «Канцелярская крыса». Сериал.
21.35 «Шеф. Новая жизнь». Сериал.
23.55 «Стервы». Сериал.

СТВ

05.30 «Центральный регион».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.15 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
09.00, 23.05 «Загадки человечества».
10.40, 20.25 «Боец». Сериал.
12.20 «Водить по-русски».
12.40, 00.00 «Самые шокирующие гипотезы».
13.45 «Секретные территории».
14.40 «Странное дело».
15.35, 16.50 «Кулинар». Сериал.
19.55, 23.00 «СТВ-спорт».
20.05 «Столичные подробности».
22.00 «Смотреть всем!».
00.45 «Документальный спецпроект».

Мир

06.00 «Ой, мамочки!».
06.30 «Наше кино. История большой любви».
07.05, 10.10 «Заколдованный участок». Сериал.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 00.00 «Новости».
13.10 «Зал суда. Битва за деньги».
14.00, 01.35 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.00, 02.30 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 23.20, 00.10 «Игра в кино».
17.10, 18.05 «Возвращение Мухтара-2». Сериал.
19.20, 03.20 «Метод Лавровой». Сериал.
00.25 «Это мы». Д/ф.

Россия Культура

06.30, 07.00, 07.30, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 «Новости культуры».
06.35 «Пешком...».
07.05, 20.05 «Правила жизни».
07.35, 22.20 «Сита и Рама». Сериал.
08.25 «Аксаковы. Семейные хроники».
09.05, 16.55 «Анна Павлова». Сериал.
10.15 «Наблюдатель».
11.10, 01.30 «Вершина».
12.15, 18.40, 00.40 «Тем временем. Смыслы».
13.05, 02.35 «Мировые сокровища».
13.25 «Мы – грамотеи!».
14.10 «Савелий Ямщиков. Числюсь по России».
15.10 «Пятое измерение».
15.35, 23.10 «Марк Захаров: мое настоящее, прошлое и будущее».
16.05 «Белая студия».
16.45 «Цвет времени».
17.50 «Знаменитые оркестры Европы».
19.45 «Главная роль».
20.30 «Спокойной ночи, малыши!».
20.45 «Ступени цивилизации».
21.40 «Искусственный отбор».
00.00 «Больше, чем любовь».

Белсат

07.00, 08.30, 13.40, 15.10, 19.50, 21.25, 23.30, 01.00 «Студыя «Белсат».
08.05, 14.45, 21.00, 00.35 «Аб'ектыў».
08.45, 15.30 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Асаблівая місія гродзенскіх бернардзінаў».
09.05, 15.45 «Асабісты капітал».
09.25 «Лонданцы». Серыял.
10.10, 17.45 «Эксперт».
10.30, 18.40, 01.20 «Мова нанова»: «Сон».
10.55 «Тыкнутыя носам». М/ф.
12.30 «Планета Зямля». Серыял.
13.20 «Даты праўды: 26 жніўня 1933 года. Рэформа беларускага правапісу».
16.05 «Ваенныя дзяўчаты». Серыял.
16.50 «Карскі і ўладары чалавецтва». Д/ф.
18.10 «Я не буду гэтага есці».
19.05, 01.45 «Беларускі свет».
19.30 «Вось так».
21.40 «Карона каралёў». Серыял.
22.40 «Зроблена ў СССР». Д/ф.

СРЕДА, 10 ОКТЯБРЯ

Беларусь 1

06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 00.20 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15, 00.00 «Зона Х. Криминальные новости».
09.10, 22.05 «След». Сериал.
10.50, 12.10, 18.35, 19.20 «Семейные обстоятельства». Сериал.
13.05 «Детский доктор».
13.35 «День в большом городе».
14.35, 15.25 «Бессмертник. Новая надежда». Сериал.
15.15, 18.00 «Новости региона».
17.05 «Белорусское времечко».
21.00 «Панорама».
21.50 «На контроле президента».
23.40 «Сфера интересов».
00.35 «День спорта».

Беларусь 2

07.00 «Телеутро».
09.00, 19.30 «Тэлебарометр».
09.05, 19.35 «Слепая». Док.сериал.
10.15, 17.35 «Следствие любви». Сериал.
12.10 «Свадебный размер».
13.15 «Близнецы».
14.20 «Орел и решка».
15.15, 22.45 «Центральная больница». Сериал.
16.15, 23.45 «Ничего себе ньюз».
16.20, 23.50 «Пин_код».
17.05 «Сыграй меня, если сможешь».
20.35, 22.05 «Папа попал».
22.00 «Спортлото 5 из 36», «КЕНО».

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.35 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 19.55 «Навіны культуры».
08.25, 12.20 «Гэты дзень».
08.30, 17.55 «Жукаў». Серыял.
09.25, 18.50 «Апошні дзень».
10.00, 20.15 «Я хачу гэта ўбачыць!».
10.25 «Тэатр у дэталях».
10.55, 16.45 «Сяржант міліцыі». Серыял.
12.25 «Гарады Беларусі».
12.50 «Жывая культура».
13.20, 21.05 «ТАСС упаўнаважаны заявіць...». Серыял.
14.30, 22.15 «Альта» супраць Рэйха».
15.15 «Выпрабаванне».
15.45 «Госці «Славянскага базару». Любоў Успенская.
19.25, 23.00 «Артэфакты».
20.40 «Калыханка».
23.25 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».

Беларусь 5

07.05 Гандбол. Лига чемпионов.
07.30 Хоккей. Лига чемпионов.
09.35 «Спорт-кадр».
10.05, 15.20 «Спорт-микс».
10.15, 12.45 Футбол. Лига чемпионов УЕФА.
10.50 Прыжки на батуте.
14.50 «Тренировочный день».
15.30 Футбол. Лига Европы УЕФА.
16.30 Футбол. Лига наций.
17.00 «Козел про футбол».
17.20 «Легенды мирового спорта».
17.50 Волейбол. Лига чемпионов. Прямая трансляция.
19.50 «Слэм-данк».
20.20 Хоккей. Лига чемпионов (в перерывах – «Спорт-центр»).
22.40 «Спорт-центр».
23.50 Хоккей. Чемпионат Беларуси.

ОНТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.10, 07.10, 08.10 «Наше утро».
09.10 «Сегодня 10 октября. День начинается».
10.00 «Жить здорово!».
11.10 «Контрольная закупка».
11.50 «Модный приговор».
13.10 «Дети Арбата». Сериал.
15.00 «Давай поженимся!».
16.20 «Мужское/женское».
17.30, 18.20, 23.15 «На самом деле».
18.55 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневник.
19.00 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.10 «Операция «Сатана». Сериал.
22.15 «Бессонница». Сериал.
00.20 «Вечерний Ургант».
01.10 «Ночные новости».

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 20.00 «Вести».
11.25 «О самом главном».
12.35, 14.25, 20.40 «Московская борзая-2». Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «60 минут».
17.00 «Вести. Местное время».
17.25 «Судьба человека».
18.30 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
22.30, 23.10 «Морозова». Сериал.
00.25 «Вечер».

НТВ-Беларусь

05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.40 «Сегодня».
06.10 «Чудо техники».
07.10 «Деловое утро НТВ».
07.55, 08.05 «Возвращение Мухтара». Сериал.
09.40, 23.15 «ЧП.by».
10.20 «Свидетели». Сериал.
11.15 «Москва. Три вокзала». Сериал.
13.30, 18.25 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.10 «Пасечник». Сериал.
15.05, 16.35 «Невский». Сериал.
17.25 «ДНК».
19.45 «Канцелярская крыса». Сериал.
21.35 «Шеф. Новая жизнь». Сериал.
23.55 «НТВ 25+».

СТВ

05.30 «Неделя спорта».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.15 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
09.00 «Минск и минчане».
09.30, 23.05 «Загадки человечества».
10.40 «Боец». Сериал.
12.15 «Водить по-русски».
12.40, 00.00 «Самые шокирующие гипотезы».
13.45 «Секретные территории».
14.40 «Странное дело».
15.35, 16.50 «Кулинар». Сериал.
19.55, 23.00 «СТВ-спорт».
20.05 «Столичные подробности».
20.25 «Боец. Рождение легенды». Сериал.
22.05 «Смотреть всем!».
00.45 «Документальный спецпроект».

Мир

06.00 «Культ/Туризм».
06.30, 10.10 «Оса». Сериал.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 00.00 «Новости».
13.10 «Зал суда. Битва за деньги».
14.00, 01.30 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.00, 02.30 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 00.40 «Игра в кино».
17.00, 18.05 «Возвращение Мухтара-2». Сериал.
19.20, 03.55 «Метод Лавровой». Сериал.
22.25, 00.10 «Сюрприз». Х/ф.
03.25 «Наше кино. История большой любви».

Россия Культура

06.30, 07.00, 07.30, 08.20, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 «Новости культуры».
06.35 «Пешком...».
07.05, 20.05 «Правила жизни».
07.35, 22.20 «Сита и Рама». Сериал.
08.25 «Аксаковы. Семейные хроники».
09.05, 16.55 «Анна Павлова». Сериал.
10.15 «Наблюдатель».
11.10, 01.25 «Мастера искусств. Народный артист СССР Евгений Леонов».
12.15, 18.40, 00.40 «Что делать?».
13.00 «Мировые сокровища».
13.20 «Искусственный отбор».
14.05 «Женщины-воительницы. Амазонки».
15.10 «Библейский сюжет».
15.35, 23.10 «Марк Захаров: мое настоящее, прошлое и будущее».
16.05 «Сати. Нескучная классика...».
17.50 «Знаменитые оркестры Европы».
19.45 «Главная роль».
20.30 «Спокойной ночи, малыши!».
20.45 «Ступени цивилизации».
21.40 «Абсолютный слух».
00.00 «Кинескоп».
02.30 «И оглянулся я на дела мои...».

Белсат

07.00, 08.30, 13.25, 14.55, 19.50, 21.25, 00.50, 02.20 «Студыя «Белсат».
08.05, 14.30, 21.00, 01.55 «Аб'ектыў».
08.50 «Мова нанова»: «Сон».
09.15, 15.40 «Беларускі свет».
09.35 «Лонданцы». Серыял.
10.20, 17.30 «Кулінарныя падарожжы Роберта Макловіча».
10.45, 16.35 «Карона каралёў». Серыял.
11.40 «Вікінгі». Серыял.
12.30, 17.55 «Хай так TV».
13.00 «Асабісты капітал».
16.05 «Прыват»: «Верны выбар і выбар веры».
18.30, 02.40 «Вяскоўцы».
19.05, 03.15 «Маю права».
19.30 «Вось так».
21.45 «Інспектар Бэнкс». Серыял.
23.15 «Дом». Серыял.

ЧЕТВЕРГ, 11 ОКТЯБРЯ

Беларусь 1

06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 00.25 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15, 00.05 «Зона Х. Криминальные новости».
09.10, 22.10 «След». Сериал.
10.50, 12.10, 18.35, 19.20 «Семейные обстоятельства». Сериал.
13.05 «Детский доктор».
13.35 «День в большом городе».
14.35, 15.25 «Бессмертник. Новая надежда». Сериал.
15.15, 18.00 «Новости региона».
17.05 «Белорусское времечко».
21.00 «Панорама».
21.50 «Специальный репортаж».
23.45 «Сфера интересов».
00.45 «День спорта».

Беларусь 2

07.00 «Телеутро».
09.00, 19.30 «Тэлебарометр».
09.05, 19.35 «Слепая». Док.сериал.
10.10, 17.35 «Следствие любви». Сериал.
12.05 «Свадебный размер».
13.15 «ЖаннаПомоги».
14.20, 23.10 «Орел и решка».
15.15, 22.05 «Центральная больница». Сериал.
16.15, 00.15 «Ничего себе ньюз».
16.20, 00.20 «Пин_код».
17.05 «Сыграй меня, если сможешь».
20.45 «Обмен женами».
22.00 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.35 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 19.55 «Навіны культуры».
08.25, 12.20 «Гэты дзень».
08.30, 17.55 «Жукаў». Серыял.
09.25, 18.50 «Апошні дзень».
10.00, 20.15 «Я хачу гэта ўбачыць!».
10.25 «Тэатр у дэталях». «Людзі на балоце». Спектакль Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.
10.55, 16.45 «Сяржант міліцыі». Серыял.
12.25 «Гарады Беларусі».
12.50 «Жывая культура».
13.20, 21.05 «ТАСС упаўнаважаны заявіць...». Серыял.
14.30, 22.15 «Ілья Старынаў. Асабісты вораг Гітлера».
15.15 «Выпрабаванне».
15.45 «Госці «Славянскага базару». Вячаслаў Дабрынін.
19.25, 22.55 «Артэфакты».
20.40 «Калыханка».
23.20 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».

Беларусь 5

07.00 Волейбол. Лига чемпионов.
09.00 «Слэм-данк».
09.30 «Легенды мирового спорта».
10.00 Теннис. WTA. Гонконг. Прямая трансляция.
16.15 Хоккей. Лига чемпионов.
18.20 «Овертайм».
18.50 Хоккей. Чемпионат Беларуси. «Металлург» (Жлобин) – «Динамо» (Молодечно). Прямая трансляция (в перерывах – «Спорт-центр»).
21.10 «Спорт-центр».
21.20 Футбол. Квалификация к Евро-2019. Беларусь–Чехия.
23.20 Смешанные единоборства. UFC.

ОНТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.10, 07.10, 08.10 «Наше утро».
09.10 «Сегодня 11 октября. День начинается».
10.00 «Жить здорово!».
11.10 «Модный приговор».
12.25, 13.10 «Дети Арбата». Сериал.
14.40 «Давай поженимся!».
15.35, 16.20 «Мужское/Женское».
16.55, 23.15 «На самом деле».
18.20 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневник.
19.05 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.10 «Операция «Сатана». Сериал.
22.15 «Бессонница». Сериал.
00.20 «Вечерний Ургант».
01.10 «Ночные новости».

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 20.00 «Вести».
11.25 «О самом главном».
12.35, 14.25, 20.40 «Московская борзая-2». Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «60 минут».
17.00 «Вести. Местное время».
17.25 «Судьба человека».
18.30 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
22.30, 23.10 «Морозова». Сериал.
00.25 «Вечер».

НТВ-Беларусь

05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.40 «Сегодня».
06.10 «НашПотребНадзор».
07.10 «Деловое утро НТВ».
07.55, 08.05 «Возвращение Мухтара». Сериал.
09.40, 23.15 «ЧП.by».
10.20 «Свидетели». Сериал.
11.15 «Москва. Три вокзала». Сериал.
13.30, 18.25 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.10 «Пасечник». Сериал.
15.05, 16.35 «Невский». Сериал.
17.25 «ДНК».
19.45 «Канцелярская крыса». Сериал.
21.35 «Шеф. Новая жизнь». Сериал.
23.55 «Стервы». Сериал.

СТВ

05.30 «Всем по котику».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.15 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
09.00, 23.05 «Загадки человечества».
10.40, 20.45 «Боец. Рождение легенды». Сериал.
12.20 «Водить по-русски».
12.40, 23.55 «Самые шокирующие гипотезы».
13.45 «Секретные территории».
14.40 «Странное дело».
15.35, 16.50 «Кулинар». Сериал.
19.55, 23.00 «СТВ-спорт».
20.05 «Столичные подробности».
20.25 «Специальный репортаж СТВ».
00.35 «Документальный спецпроект».

Мир

06.00 «Держись, шоубиз!».
06.30, 10.10 «Оса». Сериал.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 00.00 «Новости».
13.10 «Зал суда. Битва за деньги».
14.00, 01.30 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.00, 02.20 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 00.35 «Игра в кино».
17.00, 18.05 «Возвращение Мухтара-2». Сериал.
19.20, 03.15 «Метод Лавровой». Сериал.
22.25, 00.10 «Кука». Х/ф.

Россия Культура

06.30, 07.00, 07.30, 08.20, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 «Новости культуры».
06.35 «Пешком...».
07.05, 20.05 «Правила жизни».
07.35, 22.20 «Сита и Рама». Сериал.
08.25 «История одной мистификации. Пушкин и Грибоедов».
09.05, 16.55 «Анна Павлова». Сериал.
10.15 «Наблюдатель».
11.10, 01.25 «Путешествие по Москве».
12.15, 18.45, 00.40 «Игра в бисер».
13.00 «Мировые сокровища».
13.20 «Формула счастья Саулюса Сондецкиса».
14.05 «Женщины-воительницы. Гладиаторы».
15.10 «Пряничный домик».
15.35, 23.10 «Марк Захаров: мое настоящее, прошлое и будущее».
16.05 «2 Верник 2».
17.50 «Знаменитые оркестры Европы».
19.45 «Главная роль».
20.30 «Спокойной ночи, малыши!».
20.45 «Ступени цивилизации».
21.40 «Энигма. Максим Венгеров».
00.00 «Черные дыры. Белые пятна».
02.25 «Итальянское счастье».

Белсат

07.00, 08.30, 13.20, 14.50, 19.50, 21.25, 23.25, 00.50 «Студыя «Белсат».
08.05, 14.25, 21.00, 00.25 «Аб'ектыў».
08.50, 15.10 «Вяскоўцы».
09.20, 15.40 «Маю права».
09.45 «Лонданцы-2». Серыял.
10.30, 16.05 «Беларускі свет».
10.50 «Гісторыя пад знакам «Пагоні».
10.55, 16.25 «Глыбокая вада-2». Серыял.
11.45 «Інспектар Бэнкс». Серыял.
17.15 «Вікінгі». Серыял.
18.05 «Мова нанова»: «Сон».
18.30 «Эксперт».
18.55, 01.10 «Урокі чытання». Рэпартаж.
19.10, 01.35 «Даты праўды: 28 жніўня 1929 года. Дзень калектывізацыі».
19.30 «Вось так».
21.45 «Байструкі». Д/ф.
22.40 «Пітбуль». Серыял.

Народная Воля http://www.nv-online.info
5 КАСТРЫЧНІКА 2018 г.

ПЯТНИЦА, 12 ОКТЯБРЯ

Беларусь 1
06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 01.15 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15 «Зона Х».
09.10 «След». Сериал.
10.50, 12.10, 18.40, 19.20 «Сын». Х/ф.
13.05 «Детский доктор».
13.35 «День в большом городе».
14.35, 15.25 «Бессмертник. Новая надежда». Сериал.
15.15, 18.00 «Новости региона».
17.05 «Сваты: жизнь без грима».
21.00 «Панорама».
21.50 «Уроки счастья». Сериал.
01.35 «День спорта».

Беларусь 2
07.00 «Телеутро».
09.00, 19.40 «Тэлебарометр».
09.05, 19.45 «Слепая». Док.сериал.
10.15, 17.40 «Следствие любви». Сериал.
12.15 «Свадебный размер».
13.25, 20.55 «Человек-невидимка».
14.35 «Когда мы дома-2».
15.10 «Центральная больница». Сериал.
16.15, 00.15 «Ничего себе ньюз».
16.20, 00.20 «Пин_код».
17.05 «Сыграй меня, если сможешь».
22.00 «Спортлото 5 из 36», «КЕНО».
22.05 «Битва экстрасенсов. 17-й сезон».

Беларусь 3
07.00 «Дабраранак».
07.35 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 19.55 «Навіны культуры».
08.25, 12.20 «Гэты дзень».
08.30, 17.55 «Жукаў». Серыял.
09.25, 18.50 «Апошні дзень».
10.00, 20.15 «Я хачу гэта ўбачыць!».
10.25 «Тэатр у дэталях».
10.50, 16.35 «Чужыя тут не ходзяць». М/ф.
12.25 «Сіла веры».
12.50 «Жывая культура».
13.20, 21.05 «ТАСС упаўнаважаны заявіць…». Серыял.
14.30, 22.15 «Дыверсанты Трэцяга рэйха».
15.10 «Выпрабаванне».
15.40 «Госці «Славянскага базару».
19.25 «Камертон».
20.40 «Калыханка».
22.50 «Час кіно».
23.00 «Май».
23.15 «Сэрца-выкрывальнік». М/ф.

Беларусь 5
07.10 Хоккей. Чемпионат Беларуси.
09.00, 13.00 Теннис. WTA. Гонконг. Прямая трансляция.
11.05 Футбол. Беларусь–Чехия.
17.15 «Овертайм».
17.45 «Легенды мирового спорта».
18.20 «Мир английской премьер-лиги». Видеожурнал.
18.50 «Хоккей для всех».
19.25 Хоккей. КХЛ. «Динамо-Минск»–«Локомотив» (Ярославль) (в перерывах – «Спорт-центр»).
21.45 Футбол. Лига наций. Беларусь–Люксембург. Прямая трансляция (в перерыве – «Спорт-центр»).
23.45 Футбол. Лига наций. Дневник игрового дня.

ОНТ
06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.10, 07.10, 08.10 «Наше утро».
09.10 «Сегодня 12 октября. День начинается».
10.00 «Жить здорово!».
11.10 «Контрольная закупка».
11.50 «Модный приговор».
13.10 «Два цвета страсти». Сериал.
15.00 «Мужское/Женское».
16.20, 18.20 «Вор». Х/ф.
18.55 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневник.
19.00 «Поле чудес».
20.00 «Время».
21.10 «Голос. Перезагрузка».
23.10 «Что? Где? Когда?» в Беларуси». Осенняя серия игр.
00.45 «Ночные новости».

РТР-Беларусь
07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 20.00 «Вести».
11.25 «О самом главном».
12.35, 14.25 «Московская борзая-2». Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.35 «60 минут».
17.00 «Вести. Местное время».
17.25 «Судьба человека».
18.30 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
20.40, 23.10 «Аншлаг и компания».
23.45 «Простая девчонка». Х/ф.

НТВ-Беларусь
05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10 «Таинственная Россия».
07.10 «Деловое утро НТВ».
07.55, 08.05 «Возвращение Мухтара». Сериал.
09.40, 23.20 «ЧП.by».
10.20 «Свидетели». Сериал.
11.15 «Москва. Три вокзала». Сериал.
13.30, 18.25 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.10 «Пасечник». Сериал.
15.05, 16.35 «Невский». Сериал.
17.25 «ДНК».
19.45 «Морские дьяволы. Рубежи Родины». Сериал.
23.55 «Стервы». Сериал.

СТВ
05.30 «Всем по котику».
06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 20.15 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
09.00 «Специальный репортаж СТВ».
09.20, 23.05 «Загадки человечества».
10.40 «Боец. Рождение легенды». Сериал.
12.20 «Водить по-русски».
12.40, 23.55 «Самые шокирующие гипотезы».
13.45 «Секретные территории».
14.40 «Странное дело».
15.35, 16.50 «Кулинар». Сериал.
19.55, 23.00 «СТВ-спорт».
20.05 «Столичные подробности».
20.25 «Добро пожаловаться!».
20.50, 00.35 «Документальный спецпроект».

Мир
06.00 «Как в ресторане».
06.30 «Оса». Сериал.
08.50, 10.15 «Долгая дорога». Сериал.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 00.00 «Новости».
10.10 «Евразия. Большая цифра».
13.10 «Зал суда. Битва за деньги».
14.05, 02.30 «Дела семейные. Битва за будущее».
15.00 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 01.40 «Игра в кино».
17.00, 18.05 «Возвращение Мухтара-2». Сериал.
19.20, 03.25 «Метод Лавровой». Сериал.
22.25, 00.10 «Терапия любовью». Х/ф.
00.50 «Поем вместе».

Россия Культура
06.30, 07.00, 07.30, 08.20,10.00, 15.00, 19.30, 23.00 «Новости культуры».
06.35 «Пешком…».
07.05 «Правила жизни».
07.35, 22.10 «Сита и Рама». Сериал.
08.25 «Итальянское счастье».
09.00, 16.55 «Анна Павлова». Сериал.
10.20 «Сильва». Х/ф.
11.55 «Да, скифы – мы!».
12.40 «Мастерская Алексея Бородина».
13.20 «Черные дыры. Белые пятна».
14.05 «Женщины-воительницы. Самураи».
15.10 «Письма из провинции».
15.35 «Марк Захаров: мое настоящее, прошлое и будущее».
16.05 «Энигма. Максим Венгеров».
16.45 «Цвет времени».
17.55 «Знаменитые оркестры Европы».
19.45 «Смехоностальгия».
20.15 «Первые в мире».
20.30 «Искатели».
21.15 «Линия жизни».
23.20 «Queen. Дни нашей жизни».
01.25 «Дикая природа островов Индонезии».
02.20 «Мировые сокровища».
02.35 «Персей».

Белсат
07.00, 08.30, 12.50, 14.20, 19.50, 00.05 «Студыя «Белсат».
08.05, 13.55, 21.00, 01.10 «Аб'ектыў».
08.50, 14.40 «Урокі чытання». Рэпартаж.
09.05, 14.55 «Даты праўды: 28 жніўня 1929 года. Дзень калектывізацыі».
09.25 «Лонданцы-2». Серыял.
10.10 «Belsat Music LIVE».
10.40 «Прыват»: «Верны выбар і выбар веры».
11.10, 15.55 «Байструкі». Д/ф.
12.05, 16.50 «Незабыты». Серыял.
15.15 «Невядомая Беларусь»: «Фанат». Д/ф.
17.40 «Вяскоўцы».
18.10 «Маю права».
18.35 «Кожны з нас»: «Прывіды».
19.30 «Вось так».
21.25, 01.45 «ПраСвет».
22.00 «У чарзе па смерць. Чачэнцы і «Да'іш».
22.55 «Долгая счастливая жизнь». М/ф.

БОЛЕЕМ ЗА НАШИХ!

Будущее белорусского спорта улетело в Аргентину

Завтра в Буэнос-Айресе открываются III летние юношеские Олимпийские игры.

Если кто-то считает эти соревнования малозначительными, он глубоко ошибается. Именно здесь будут выступать те, кто, возможно, через несколько лет громко заявит о себе и в большом спорте.

В составе белорусской делегации 37 спортсменов, которые будут соперничать в 16 видах спорта (акробатика, женская борьба, спортивная и художественная гимнастика, гребля на байдарках и каноэ, академическая гребля, дзюдо, легкая атлетика, современное пятиборье, стрельба из лука, стрельба пулевая, теннис, настольный теннис, парусный спорт, плавание, прыжки на батуте).

Кстати, многие из тех, кто отправился в Буэнос-Айрес, уже поднимались на пьедесталы почета крупных международных соревнований: пловчиха Анастасия Шкурдай, батутист Иван Литвинович, легкоатлеты Алексей Александрович и Анна Зубкова…

В юношеской Олимпиаде примут участие 3926 спортсменов (15–18 лет) из 206 стран. Впервые в истории Олимпийского движения в Играх примет участие равное количество юношей и девушек – по 1963 человека.

По сравнению с Играми-2014 в программу нынешних соревнований включены пять новых видов спорта: брейк-данс, каратэ, скалолазание, роллер-спорт и акробатика. Кроме того, в программу соревнований входят пляжный гандбол, баскетбол 3х3, футзал и мини-хоккей на траве. Еще два вида спорта – сквош и поло – будут представлены в качестве демонстрационных.

Кстати, четыре года назад белорусская сборная завоевала 9 медалей (5 золотых и 4 серебряные).

И еще. Концепция открытия юношеских Игр станет в какой-то мере инновационной, потому что впервые церемония открытия пройдет не на стадионе, а в парке, что даст возможность собрать около 350 тысяч зрителей.

Игры пройдут с 6 по 18 октября.

Сергей НИКАНОРОВ.

Фото: mst.by

СУББОТА, 13 ОКТЯБРЯ

Беларусь 1
06.05 Слово митрополита Павла по случаю приезда в Беларусь Патриарха Московского и всея Руси Кирилла.
06.15 «Існасць».
06.45 «Бумажные цветы». Х/ф.
08.25 «Кулинарная дипломатия».
09.00, 12.00, 15.00 «Новости».
09.10 «Маршрут построен».
09.50 «Здоровье».
10.45 «Дача».
11.20 «Зона Х. Итоги недели».
12.10 «50 рецептов первого».
12.50 «Любовь как мотив». Х/ф.
15.15 «Краіна».
15.45 «Ребенок на миллион». Сериал.
20.00 «Макаенка, 9».
21.00 «Панорама».
21.45 «Забытая женщина». Сериал.
01.10 «День спорта».

Беларусь 2
06.55 «Все о Рози».
07.10 «Волшебник Лала». Х/ф.
08.25, 21.55 «Тэлебарометр».
08.30 «Камень, ножницы, бумага».
09.10 «Свидание с будущим».
10.10 «ЖаннаПомоги».
11.10 «Моана». Мультфильм.
12.55, 23.25 «Свадебный размер».
13.55 «Орел и решка».
15.00 «Копейка в копейку».
15.35 «Кто я?».
15.55 «Обмен женами».
17.10 «Стильная штучка». Х/ф.
19.05 «Земля будущего». Х/ф.
21.15 «Сыграй меня, если сможешь».
22.00 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».
22.05 «Верните мне красоту».

Беларусь 3
07.35 «Сіла веры».
08.00, 15.15, 20.15 «Навіны культуры».
08.15, 15.30, 20.35 «Гэты дзень».
08.25 Мультфільм.
08.35 «Нядзельны тата». М/ф.
10.00 «Жывая культура».
10.25 «Беларуская кухня».
10.55 «Я хачу гэта ўбачыць!».
11.25 «Размаўляем па-беларуску».
11.50 «Снайпер-2. Тунгус». М/ф.
14.50 «Навукаманія».
15.35 «Мяне гэта не датычыцца». М/ф.
17.10 «Легенды кіно».
17.45 «Госці «Славянскага базару».
18.40 «Дажыць да світання». М/ф.
20.00 «Суразмоўцы».
20.40 «Калыханка».
21.05 «Дарагі мой чалавек». М/ф.
22.50 «Мой родны кут». Да 80-годдзя Ігара Лучанка.

Беларусь 5
07.10 Хоккей. КХЛ.
09.00 Теннис. WTA. Гонконг. Прямая трансляция.
13.00 «Большой спорт».
13.40 Футбол. Лига наций.
15.35 Футбол. Лига чемпионов УЕФА. Видеожурнал.
16.05 «Тренировочный день».
16.35 Гандбол. Лига чемпионов. Превью.
16.50 Гандбол. Лига чемпионов. БГК им.Мешкова (Беларусь) – «Барселона» (Испания). Прямая трансляция.
18.40 Гандбол. Кубок ЕГФ. Прямая трансляция (в перерыве – «Спорт-центр»).
20.20 Бокс. Финалы.
23.30 Баскетбол. Единая лига ВТБ.

ОНТ
07.00, 09.00, 16.00 «Наши новости».
07.10 «Дети понедельника». Х/ф.
09.10 «Смешарики. Новые приключения».
09.50 «Идол-2015». Всемирный фестиваль циркового искусства.
11.40 «Красавица». Сериал.
16.20 «Марк Захаров. «Я оптимист, но не настолько…». К юбилею режиссера.
17.20 «Эксклюзив».
18.50, 21.10 «Сегодня вечером».
20.00 «Наши новости. Субботний выпуск».
20.45 «Метеогид».
21.05 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневник.
22.50 Юбилейный вечер Марка Захарова в театре «Ленком».
00.40 «Формула любви». Х/ф.

РТР-Беларусь
07.00 «Утро России. Суббота».
09.30, 11.20 «Дом, который построил Свифт». Х/ф.
11.00 «Вести».
12.00 «Диалоги о животных. Московский зоопарк».
13.00 «Наше дело».
13.10 «Пятеро на одного».
14.00 «Далекие близкие».
15.15 «Изморозь». Х/ф.
17.05 «Выход в люди».
18.25 «Субботний вечер».
19.55 «Погода на неделю».
20.55 «Привет, Андрей!».
22.40 «Перекаты судьбы». Сериал.

НТВ-Беларусь
06.15 «Астропрогноз».
06.20 «Возвращение Мухтара». С.
08.00, 10.00, 16.00 «Сегодня».
08.20 «ЧП.by».
08.50 «Врачебные тайны плюс».
09.25 «Большой селфи-тур».
10.25 «Главная дорога».
11.10 «Еда живая и мертвая».
12.10 «Квартирный вопрос».
13.20 «Поедем, поедим!».
14.10 «Таксист». Сериал.
16.25 «Следствие вели…».
17.10 «Секрет на миллион».
19.00 «Центральное телевидение».
20.45 «Вор». Х/ф.
22.35 «Отцы». Х/ф.
00.15 «Стервы». Сериал.

СТВ
06.25 «Анфас».
06.45 «Странное дело».
08.20 «Самая полезная программа».
09.10 «Минтранс».
10.00 «Минск и минчане».
10.30 «Большой город».
11.00, 13.40, 16.40, 20.10 «Кулинар». Сериал.
13.30, 16.30, 19.30 «24 часа».
20.00 «СТВ-спорт».
21.00 «Документальный спецпроект».
23.25 «Секретные территории».

Мир
06.00, 05.30 Мультфильмы.
06.30 «Миллион вопросов о природе».
06.45 «Союзники».
07.15 «Такие странные».
07.45 «Секретные материалы».
08.05 «Златовласка». Х/ф.
10.00, 16.00, 19.00 «Новости».
10.15 «Как в ресторане».
10.45 «Ой, мамочки!».
11.15 «Наше кино. История большой любви».
11.45, 16.15, 19.15 «Шаповалов». Сериал.
03.25 «Кука». Х/ф.

Россия Культура
06.30 «Библейский сюжет».
07.05 «Восточный дантист». Х/ф.
09.15 Мультфильмы.
10.20 «Передвижники. Алексей Саврасов».
10.50 «Успех». Х/ф.
12.20 «Земля людей».
12.50 «Научный стенд-ап».
13.30 «Дикая природа островов Индонезии».
14.25 «Первые в мире».
14.40 «Пятое измерение».
15.10 Концерт ансамбля песни и пляски Российской армии им.А.В.Александрова.
15.55 «Мы из джаза. Проснуться знаменитым».
16.40 «Энциклопедия загадок».
17.10 «Барри Линдон». Х/ф.
20.15 «Исторические расследования».
21.00 «Агора».
22.00 «Квартет 4х4».
23.55 «2 Верник 2».
00.45 «Чингачгук – Большой Змей». Х/ф.
02.10 «Искатели».

Белсат
07.00 «Студыя «Белсат».
08.05, 21.00, 23.35 «Аб'ектыў».
08.30 «Кожны з нас»: «Прывиды».
09.25, 12.55, 23.55 «ПраСвет».
10.00 «Ліс Леон». Мультсерыял.
10.10 «Мадла і Туп». Мультсерыял.
10.20 «Мядзведзік Фантазік». Мультсерыял.
10.35 «Казкі з-за акна». Мультсерыял.
10.50 «Ажыятаж вакол Басі». Серыял.
11.20 «Блакітная планета-2». Серыял.
12.10 «Асабісты капітал».
12.30 «Маю права».
13.30 «Басовішча-2018».
14.10 «Урокі чытання». Рэпартаж.
14.30, 00.25 «Джэйн Эйр». Серыял.
15.25 «Карона каралёў». Серыял.
16.15 «Долгая счастливая жизнь». М/ф.
17.35 «Беларускі свет».
17.55 «Над Нёмнам».
18.10 «Зона «Свабоды».
18.50 «Ваенныя дзяўчаты». Серыял.
19.30 «Б'ёрк: пашыральніца межаў музыкі і ейны творчы свет». Д/ф.
20.25 «Хай так TV».
21.15 «Belsat Music LIVE».
21.45 «Ювеліры». М/ф.
01.25 «Пітбуль». Серыял.

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 14 ОКТЯБРЯ

Беларусь 1
06.45 Слово митрополита Павла на праздник Покрова Пресвятой Богородицы.
06.55 «Любовь как мотив». Х/ф.
08.30 «Истории спасения».
09.00, 12.00, 15.00 «Новости».
09.10 «Арсенал».
09.45 «Маршрут построен».
10.25 «Народное утро».
11.05 «Вокруг планеты».
12.10 «Новости. Центральный регион».
12.35 «50 рецептов первого».
13.10 «Бумажные цветы». Х/ф.
15.15 «Твой город».
15.30 «Сваты: жизнь без грима».
16.35 «Уроки счастья». Сериал.
20.35 «Навіны надвор'я».
21.00 «Главный эфир».
22.10 «Ребенок на миллион». Сериал.

Беларусь 2
07.00 «Все о Рози».
07.25, 23.10 «Однажды в Риме». Х/ф.
08.55, 19.45 «Тэлебарометр».
09.00 «Мир наизнанку. Япония».
10.30 «Близнецы».
11.30 «Чип и Дейл спешат на помощь». Мультсериал.
12.20, 22.05 «Свадебный размер».
13.20 «Земля будущего». Х/ф.
15.30 «Папа попал».
17.35 «Битва экстрасенсов. 17-й сезон».
20.20 «Свадьба вслепую».
22.00 «Спортлото 5 из 36», «КЕНО».

Беларусь 3
07.25, 23.20 «Святыні Беларусі».
07.50 «Размовы пра духоўнае».
08.00, 12.50, 20.10 «Навіны культуры».
08.15, 13.10, 20.30 «Гэты дзень».
08.20 «Дарагі мой чалавек». М/ф.
10.00 «Наперад у мінулае».
10.30 «Беларуская кухня».
11.05 «Нацыянальны хіт-парад».
12.00 «Майстры і куміры».
13.15 «Легенды кіно».
13.55 «Дажыць да світання». М/ф.
15.15 «Что я люблю, во что я верю…». Юбілейны вечар народнага артыста Беларусі Валянціна Дудкевіча.
17.10 «Снайпер-2. Тунгус». М/ф.
20.40 «Калыханка».
21.05 «Нядзельны тата». М/ф.
22.30 «Вялікія мастакі».

Беларусь 5
07.05 Баскетбол. Единая лига ВТБ.
08.50 Футбол. Лига чемпионов УЕФА. Видеожурнал.
09.20 Гандбол. Лига чемпионов.
10.50 «Спорт-микс».
11.00 Теннис. WTA. Гонконг. Финал. Прямая трансляция.
13.05 «Тренировочный день».
13.35 Бокс. Финалы.
15.40 «Пит-стоп».
16.10 «Игры «на вырост».
16.40 «Овертайм. КХЛ».
16.55 Хоккей. КХЛ. Прямая трансляция (в перерывах – «Овертайм. КХЛ»).
19.30 «Спорт-центр».
19.40 Теннис. WTA. Гонконг. Финал.
21.15 «Итоги недели».
22.00 Бокс. Всемирная суперсерия.

ОНТ
07.00, 09.00, 16.00 «Наши новости».
07.10 «Девушка без адреса». Х/ф.
08.45 «Смешарики. ПИН-код».
09.10 «Воскресная проповедь».
09.25 «Здоровье».
10.30 «Непутевые заметки».
10.50 «Честное слово».
11.40 «Красавица». Сериал.
16.20 «Кто хочет стать миллионером?».
17.50 «Желание». Х/ф.
20.00 «Контуры».
21.05 «Удача в придачу! с «Евроопт». Дневник.
21.10 «Клуб веселых и находчивых». Высшая лига.
23.20 «Безумный спецназ». Х/ф.

РТР-Беларусь
07.00 «Единственная». Х/ф.
08.50 «Лорд. Пес-полицейский». Сериал.
10.30 «Смехопанорама».
11.00 «Вести».
11.20 «Сам себе режиссер».
12.15 «Утренняя почта».
13.00 «Когда все дома».
14.00 «Комната смеха».
14.35 «Мой чужой ребенок». Х/ф.
16.20 «Сваты-2012». Сериал.
18.15, 21.45 «Позднее раскаяние». Сериал.
20.00 «Вести недели».
23.25 «Москва. Кремль. Путин».
00.15 «Воскресный вечер».

НТВ-Беларусь
06.20 «Астропрогноз».
06.25 «Возвращение Мухтара». Сериал.
08.00, 10.00, 16.00 «Сегодня».
08.20 «Их нравы».
08.45 «Врачебные тайны плюс».
09.15 «Кто в доме хозяин?».
10.25 «Первая передача».
11.05 «Чудо техники».
12.00 «Дачный ответ».
13.10 «НашПотребНадзор».
14.10 «Таксист». Х/ф.
16.25 «Следствие вели…».
18.05 «Новые русские сенсации».
19.00 «Итоги недели».
20.10 «Звезды сошлись».
21.40 «Ты не поверишь!».
22.35 «Понять и обезвредить».
23.10 «Преданная любовь».
00.00 «Стервы». Сериал.

СТВ
06.25 «Неудачников.net». Сериал.
08.50 «Странное дело».
10.30 «Центральный регион».
11.00, 13.40, 16.40, 20.35 «Кулинар». Сериал.
13.30, 16.30 «24 часа».
19.30 «Неделя».
21.25 «Документальный спецпроект».
23.00 «Неделя спорта».
23.30 «Секретные территории».
01.05 «Соль».

Мир
06.00, 08.05 Мультфильмы.
06.30 «Миллион вопросов о природе».
06.45 «Беларусь сегодня».
07.15 «Знаем русский».
08.25, 04.50 «Дамы приглашают кавалеров».
10.00, 16.00 «Новости».
10.15 «Как в ресторане».
10.45 «Культ/Туризм».
11.15 «Достояние республик».
11.45, 16.15, 19.30, 01.00 «Хорошие руки». Сериал.
18.30, 00.00 «Вместе».
03.10 «Терапия любовью». Х/ф.

Россия Культура
06.30 «Святыни христианского мира».
07.05 «Энциклопедия загадок».
07.35 «Здравствуйте, доктор!». Х/ф.
08.55 Мультфильмы.
09.45 «Обыкновенный концерт».
10.10 «Мы – грамотеи!».
10.55 «Живите в радости». Х/ф.
12.10 «Письма из провинции».
12.35, 01.00 «Диалоги о животных».
13.20 «Дом ученых».
13.50 «Чингачгук – Большой Змей». Х/ф.
15.15 «Леонард Бернстайн. «Что такое классическая музыка?».
16.20 «Пешком…».
16.50 «Искатели».
17.35 «Ближний круг Гюзель Апанаевой».
18.35 «Романтика романса».
19.30 «Новости культуры».
20.10 «Успех». Х/ф.
21.40 «Белая студия».
22.20 «Иероним Босх, дьявол с крыльями ангела».
23.15 «Шедевры мирового музыкального театра». **«Золушка».** Балет.
01.40 Мультфильм для взрослых.
Профилактика на канале с 02.00.

Белсат
07.00, 21.00, 22.55 «Аб'ектыў».
07.15 «ПраСвет».
07.50 «Ліс Леон». Мультсерыял.
08.00 «Мадла і Туп». Мультсерыял.
08.10 «Мядзведзік Фантазік». Мультсерыял.
08.25 «Казкі з-за акна». Мультсерыял.
08.40 «Ажыятаж вакол Басі». Серыял.
09.05 «Блакітная планета-2». Серыял.
09.55 «Даты праўды: 28 жніўня 1929 года. Дзень калектывізацыі».
10.15 «Урокі чытання». Рэпартаж.
10.30 «Над Нёмнам».
10.45 «Зона «Свабоды».
11.25 «Кожны з нас»: «Прывіды».
12.15 «Хай так TV».
12.50 «Вяскоўцы».
13.20, 23.10 «Belsat Music LIVE».
13.50, 23.45 «Ваенныя дзяўчаты». Серыял.
14.35 «Б'ёрк: пашыральніца межаў музыкі і ейны творчы свет». Д/ф.
15.25 «Ювеліры». М/ф.
17.15 «Дарэлы». Серыял.
18.05 «Алергія – глабальны выклік». Д/ф.
19.00 «Невядомая Беларусь»: «Касцёл на крыжы» Д/ф.
19.40 «Мова нанова»: «Кавальства».
20.05 «Эксперт».
20.25 «Я не буду гэтага есці».
21.15 «Студыя «Белсат».
21.40 «Пыха». М/ф.
00.25 «Абарваныя жыцці: Джон Белушы». Д/ф.
01.25 «Зоры не спяць».

Адрас рэдакцыі: 220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: тэл./факс (017) 328-68-71. Рэкламны аддзел (017) 328-66-09.
nvonlineinfo@gmail.com http://www.nv-online.info

Падпісныя індэксы:
63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

9 772071 964000 18079

Паколькі ў рэдакцыі няма магчымасці рэцэнзаваць і вяртаць нявыкарыстаныя матэрыялы, яна пакідае права ўступаць у перапіску за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 04.10.2018 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 32 390 экз. Заказ № 3720.